

YÖN

SEÇİM SATHI MAİLİNE GIRDİK

Yıl: 3 - Sayı: 89

11 ARALIK 1964

125 kuruş

BAKİS

HAYAL PERDESİ

Rüzgârsız Tepeler

Bu satırların yazıldığı saatte henüz Çankaya tepelerinden bir haber yok. Doğrusunu söylemek gerekirse, haber olup olmaması pek önemli de değil. «Parti liderleri» denen kişilerin halk gözünde kendilerini «önemsiz adam» durumuna indirebilmek için şimdiden kadar ne derece iyi çalışmış oldukları böyle günlerde belli oluyor. Milliten kaderini kendi avuçları içinde saklı görenlerin bir masada çevresinde toplanmaları kütülelerin öylesine kayıtsız bakışları altında olup bitiyor ki, politik kadrolarıyla sokaklarındaki kalabalıklar arasında bu derece derin uğurumlar bulunan bir ülkenin hâline acımadan mümkün değil.

Sokaktaki adamın masabası pazarlıklarına omuz silkişi nedendir? Neden gazetelerin sansasyon çığlıklarına, ağırlaşmış gözükmege çağışan liderlerin telâşlı davranışlarına rağmen, külleler kayıtsızdır? Neden Çankaya tepelerinden aşağılara doğru rüzgârlar esmez?

Bugünkü kadrolarımıza şunu açıkça itiraf ettirmekte fayda var: Halk, «parti lideri» adıyla ortalıkta dolananları artık lider saymıyor. Şimdi kimin kimi nereye götürdügü belli değil, Lider, kütüleleri前身den sürükleyen adamsa, bugünün Türkiye'sinde sadece olayların ardından yuvarlanan insancıklar ortada. Lider, tarihi aksı herkesten önce sezen, onun öünden bayrak koştururan adamsa, 1964 yılında Türkiye'nin politika sahnesi liderlerle değil, akıntıya kûrek çekenler ve yerlerde birşeyler arayanlar dolu.

Asıl açıklı olan nokta şu: Liderler bir araya geldiği zaman, halk kulak kabartmak zorunluğunu bile duymuyor. Herkes çok iyi biliyor ki artık yuvarlak masaların çevresinde ne kütülelerin ekmeği konuşmaktadır, ne de ülkenin temel dâvaları. Konuşulanlar, çıkışma konusu yapılanlar, binbir naz ve eda ile «staviz» diye verilenler, ne işsiz, ne umutsuz umut, ne de karanlıktakine ışık getirecek. Kamu oyunu haftalarca uğraştıracak peşlerinden tümen tümen gazeteçi sürükleyen ve düşünceli bakışlarla gezenler, hummalı yaratış sanıclarından sonra yine birkaç yüz kelime bildiriler doğuracaklardır. Bu bildirilerde vatandaş millet edebiyatının en koyusunu bulmak mümkündür; ama halkın asıl beklediklerini buralarda aramamak gereklidir. Huzuru af hikâvelerinden veya dil oynatmaksızın bakışlarla parola alışverişinden ibaret olanlar, ülkeye ve halka borçlarını böylelikle ödedikten sonra eski basılışıklarına rahatça dönebileceklerdir. Liderlikleri bundan öteye geçmeyenlerin anlaşıp koklamalarıyla, bozmuş barışmalarıyla, tartışıp ölçüşmeyle millet ilgilensin de ne yapsin?

Yalnız adamlar

Bir araya gelen liderlerin zaman zaman «refor», «hamle», «kalkınma» sözü ettiler de şimdiden kadar çok görüldü. Hattâ, Parlamentodaki davranışlarında en muhafazakâr gözükenlerin, programlarında ileriye doğru adım atmaktan çekinenlerin bu toplantılarla en ateşli değişiklik tarifleri arasında yer almaktadır. Ama sonra?

Değişmeyece, kendi kendini yenileyemezse tarihi gidişin daha da gerilerinde sürükleneşe mahkûm sayılan bir Türkiye'de, liderlerin liderlik çıkışlarını yalnız kendi kişiliklerinin değil, aynı zamanda çevrelerine topladıkları parti kuruluşlarının bir sonucudur. Pek moda bir Anayasa deyimle «demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları» olmak iddiasıyla ortalıkta görünen kuruluşlar bu vazgeçilmezliklerinin nedenleri gelebileceğini anlamaktan hemz pek uzaktalar.

Türk demokrasisi sadece belli çevreler arasında oynanan danışma bir rol bir oyun olmaktan çıkıp bir «Kütle demokrasisi» olacağa, sokaklardaki, köylerdeki, fabrikalardaki kalabalık politik iktidar bakımından birer kukla değil, gerçek söz sahibi haline geleceklerse, bu olumsaya ortalıkta görünen kırık dökük kuruluşlarla girişmeyi düşünmek fazla iyimserlik olur. Belli doktrin temelleri üzerinde kütüpleri birleştirici, kalabalıklarla düşünsel sistemleri arasında köprü kurucu, günlük ihtiyaçları ideojillere, ideolonileri ihtiyaçlara bağlayıcı bir parti çalışması yapmadan milyonlarca insanın değişim mekanizmasını tamamlanamaz. Sokaktaki adam, kendi boyunu ve olsun aşan dev meseleler karşısına yalnızdır. Onu elinden tutacak, duyduklarını en elverişli formül-

lerle dile getirecek, kavrayamayacağı kadar teknik olan konuları onun diline çevirecek, yirminci yüzyılın en çetrefil dâvalarını «ekmek», «su», «ev», «kitap», «ışık» gibi anlaşılır kavramlarla ortaya koyacak kuruluşlara ihtiyaç vardır. Yuvarlak masalar çevresinde sıralanan partilerden hangisi bu ihtiyacı karşılamaktadır? Türkiye'de kim kütülelerin politik bilincini hızlandırmakta, dış dünya ile iç özlemler arasında o hassas bağlı kurmaktadır? Anayasada «vazgeçilmez» denilenler, işte bu kutsal görevi gereği gibi başarabilecek duruma gelebilenlerdir. Yoksa, bir yandan kısa görünüşlü bir oligarşının sürüp gidişini kolaylaştıran mekanizma olarak kalmak, bir yandan da vazgeçilmezliğin zırhı gerisinde kutsallık iddialarına girişmek gibi bir ikivüzlülüğe Anaya şafla edilemez. Partiler bu şekillerde kaldıkça, parti anlayışı bugünkü ilkelliğinden kurtulmadıkça, liderlerle kuruluş arasındaki bağlanımlarda alaturkalık sürüp gitmek, halk elbette emilli koalisyon, «demokrasi cephesi», «rejim bekçiliği» nev'inden sözlerle omuz silkecektir.

Bayrak arayanlar

Türk politika sahnesinde bugün insanların ve kuruluşların belki de en dikkat çeken özelliklerinden biri genç kadrolardan yoksun olusları. Tabii, bu yoksunluğu genç unsurlardan bütün bütüne uzak kalış şeklinde anlamamak gerek. Parlamento, zaman zaman yabancı şirketlerin savunuculuğunu yapan, petrol menfaatleri için dokunaklı nutuklar çeken, toprak reformu aleyhine atıp tutan, «ey Türk, ulu

Türk, Orta Asya!» diye bağırın acaip bir genç karmانın temsilcileriyle dolu. Partilerin köşesinde buçagında bazı iyi niyetli gençlere de rastlamak mümkün. Ama, heyecan ve ideal arayan, dâvaların peşinden koşmak, güçlükleri devirmek isteyen gençlik artık yüzdeki kuruluşlarla ve liderlerle ilgisini kesmiş durundadır.

Soluğu tükenmiş bir politik kadro sahnede son oyunlarını oynarken,ambaşa ideallere yönmiş, Türkiye'yi yepyeni düşüncelerin işliğinde özleyen genç bir kadro yetişiyor. Artık bu genç kitleyi uydurma sloganlarla şuraya buraya koşturmak, kendisince benimsenmemiş dâvalar için kullanmak, koltuk hesaplarına älet etmek mümkün değil.

Yeni yetişen kuşaklar da, tipki yılların tecrübesiyle kavrulmuş halk kütüleleri gibi, Çankaya tepelerindeki parti çıkışmelerini, bitin tükenmeyen pazarlıkları dudak bükerek ve omuz silkerek seyrediyor. Yirmi yasındaki genç biliyor ki, bugün perdede soluk renkleri seyyrettiği hayallerden topluma hiçbir canlılık ve ateş gelmeyecek. Kalkınmanın yolunu dışarıya yüzbinlerce adam ihrac etmeyecektir. Yabancı parasıyla gazoz ve biraf fabrikası kurmakta arayanlar ne derece miyoolaşıklarının hâl farkında deyiller. Bir kenara itilen en güzel yatırım kaynağımız, gençliğin yenilmez gururu ve inancı. Türkiye'de ileri görüşlü sosyalist düşünce bu sağlam üzerinde yükselsektir. Bugünkü tükenmiş kadrolar perdeyi yıkıp viran eylemleri zaman ülkenin kaderine sahip çıkacak milyonlarca dinde kolumuz var.

Mümtaz Soysal

Liderler toplantısını torpilleyen C.H.P. Ekim'deki seçimlere hazırlanıyor

Çankaya'daki lider toplantıdan çıkan CHP. Genel Başkanı İnönü, «Tam bir anlaşmaya varıldı dedi. Aslında partilerarası zirve konferansı, İnönü'nün, dokunulmazlıklar dışında herhangi bir meseleyi konuşmayı reddetmesiyle, «27 Mayıs'a bağıtz, orduya saygılyız» gibi şenken herkesin birleştiği konularda bir anlaşmaya varmaktan öteye gitmedi. Halbuki partiler, huzuru sağlamak için çeşitli tekniklerle Çankaya'ya gelmişlerdi. Özellikle YTP. uzun bir müddet hazırlamıştı. Muhtıra, huzursuzluğun sebepleri söyle sırafayordu:

- 1 Sadice siyasi partiler değil milli mütesseselerimiz de huzursuzluktan sorumludur.
- 2 İki büyük parti 27 Mayıs'ın anlamında anlaşamamışlardır. Ayrıca, CHP. demokrasının milli mütesseselerin desteğiyle gerçekleştirileceğini fikrini kendi açısından kullanmak çabasında AP. ise milli irade fikrini budut tanımaz şekilde yorumlamaktadır.
- 3 Huzursuzlıkların yaratılmasında ve sürdürülmesinde,

Hükümetin payı büyüktür.

4 Siyasi kuvvetlerle Silâhh

Kuvvetlerin temel görüşleri kesinlikle ortadan kaldırılmıştır. Huzursuzluklarla birleştiğinde konularda bir anlaşmaya varmakta öteye gitmedi. Halbuki partiler, huzuru sağlamak için çeşitli tekniklerle Çankaya'ya gelmişlerdi. Özellikle YTP. uzun bir müddet hazırlamıştı. Muhtıra, huzursuzluğun sebepleri söyle sırafayordu:

Ne var ki, bu huzursuzlukların nasıl giderileceği konusunda ufak partiler ciddi teknikler getirmektedirler. YTP. muhtırası, zıt kutuplara bölünmüş iki büyük parti arasında küçük partilerin yaşatılması, su an için de bir AP.-CHP. Koalisyonu kurulması gibi bilinen tekniklerde öteye pek gitmemektedir. Genel Kurmay Başkanı tenkit ederek puş topluma müzayedeye girmiş olan düşman kardeşler, yanı CKMP. De MP ise ötedenberi Milli Koalisyonu savunmaktadır. AP. de kendisini geri plâne tutmakla beraber, aslında böyle bir Koalisyonu taraftardır. Nitekim Çankaya toplantıda partilerin Milli Koalisyon teknikleri ve talepleri arasında, İnönü, «AP. ne diyor» sorusunu sorunca, Demirel, bâzı şartlarla Koalisyonu aleyhtar olmadığı belirtir bir cevap verdi. Ama CHP. bir Koalisyonu taraftar değildi. Bu meseleleri ko-

Cumhurbaşkanı Gürsel ve parti liderleri «Huzur» toplantılarında.

Dağın arkası daki limít..

nusmak bile istemiyordu. CHP. ne göre bu meselelerin konuşma yerini parlamento yordu. Ertesi günü gazetecilerle konuşan, Gürsel Milli Koalisyon fikrini eskiden beni sempatik bulmakla beraber,

bunun imkânsızlığını söyle belirtti: «Bir Milli Koalisyonun bahsediliyor, bana sorarız bu zayıf bir ihtimâldir. Huzur bozak bozak. Çünkâ, siyasi partilerimizin görüşleri başka başkadır. Mesela, CHP. toprak reformunu gerçekleştirmek diyor, AP. ise zıraf reform isterim diyor. Daha buna benzer prensip ve görüş ayrılmakta vardır. O halde birleşmeleri kuvvetli olmaz.»

Huzuru sağlamak için Haziran'da seçim tezi de fazla rajbet görmedi. AP. Seçim Kanunu uygulanarak Fazlîan'da seçime taraftardır. İsaüllâh ise seçim'in Ekim'e ertelemesi için bir kanun tasarısi getireceğini açıkladı. Parlamento bunu ister kabul eder, ister etmezdi. Bu, Parlamentonun bilesen bir işti. Başkan Gürsel'in düşüncesi de su sözlerle belirtti: «Seçim için de huzur güvîn deniyor. Anayasaya göre seçime gitmenin şartları vardır. Bu gün seçim yapılacak desek, en az 4-5 ay ister. Yâni bu da ciddi bir huzur sebebi olamaz. Seçimde huzur igeri kâfi kuvveti halz degildir.»

Siyasi Partiler Kanunu konusunda ise, Anayasaya göre mutlaka ekârîmâs gerekliliği olan bu kanunu AP. prensip itibarıyla evet demekle beraber, onun geniş ölçüde değiştirmesini istiyordu ki, bu tiki büyük partinin tasarılarında uzun uzun tartışmasını gerektirecekti. AP. dokunulmazlıklar konusunda da, Orduya dit ustanları AP. saflarında barnameyi tâdîye etmek isteyenler, Tunceli'ye bu derece utançsizce at oynatabilmektedirler. Mesela bir Turhan Şehîn'in gitmesiyle Hükümetin toprak reformu konusundaki tutumunda bir değişiklik olacak değildir. Ancak bir Beşevî'nin değişimini, o da olumsuz yönde, Hükümetin sendikalara karşı şerlesme niyetinde olduğunu açıkça ortaya koymak bir anlaştırmacaktır. Benimse de partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aranmaktadır. Gürsel bunu da su sizlerle dile getirdi: «Huzurun sağlanması şimdilik dokunulmazlıkların kaldırılmasında ve partilerin Ondalı İlâzî sözlerinde dikkatli davranışında aran------+------+

Bu durumda, Sunay'ın mektubuya yeminde su yüzüne çikan silâhı buharı giderip huzuru sağlama amacıyla yapışık toplantıların siyasi partilerin mevcut huzursuzluğa çare bulamayacaklarını bir defa daha ispatlamaktan başka sonuç vermediği söyleyebilir.

SIYASI NOTLAR

TİP

Kongreleri

Seçim sâhih malline yaklaşmış bir strada, TİP kongre üstünde kongre yapmaktadır. Ankara, Diyarbakır, İstanbul kongrelerinden sonra Gaziantep ve İzmir kongreleri yapıldı.

Genel Başkanı Mehmet Ali Ay-

bar, Gaziantep kongresinde, özellikle, AP. üzerinde durdu. AP.'nin epeççi halk yığınlarını karışında olduğunu, Anavasânın ile ricci işkelerinin zgulânmâsından yana olmadığını belirtti. Aybar, «Altı ay sonra seçime giriyoruz. Emekçi halkımız hemiz kendisinden oy isteyenlerin gerçek kişiliğini görmüş ve anamus değildir.

AÇIK OTURUM:

Türk Ceza Kanununda 141 ve 142 nci maddelerin yeri

AÇIK OTURUMA KATILANLAR: TIP. Genel Başkanı MEHMET ALİ AYBAR, CHP. nin eski İçişleri ve Adalet Bakanlarından SAHIR KURUTLUOGLU, YTF. Ankara Milletvekilli ve Millet Meclisi Anayasa Komisyonu Başkanı BURHAN APAYDIN, AP. Millet Meclisi Grup Başkanı CIHAT BİLGEHAN, Siyaset Bilgiler Fakültesi Profesörlerinden, Kurucu Meclis Anayasa Komisyonu sözcüsü MUAMMER AKSOY, Sosyalist Kültür Derneği Merkez Yönetim Kurulu Üyesi, CHP. Parti Meclisi Üyesi Avukat CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU. **OTURUMU YÖNETEN:** Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Doçenti UGUR ALACAKAPTA.

Ankara Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği'nin düzenlediği açılış oturumlarının sonucusu hafifthanın başında Pazartesi günü oldukça elektrikli bir hava içinde başladı. Fakülte içinde öğrenci Derneği seçim kampanyasının açılmış olması, Hukuk öğrencilerinin gruplara bölünmesine yol açmıştır. Fikir tartışmasından çok, fikre karşı çıkanlar duruma hâkim olmak isteyen bir grup, halen iş başında olan Ugur Mumcu başkanlığında yönetim kurulunu demode usullerle yipratacak kalkmıştı. Zafer gazetesinde, bir bildiri hem de manşetlerde yannıtlar ve açık oturum konusundan Mehmet Ali Aybara ağır bir şekilde çattılar.

Açılış oturumu düzenleyen öğrenci Derneği ise, oturumdan önce bir bildiri yayınlayarak, oturumu sadece bir fikir tartışması olarak anladıklarını, her kese ve her partiye karşı saygılı olduklarını belirtti. Ama birinci ve ikinci bildiri fizerine oturumda bir olay yaratılmıştı. Nisan'daki toplantıda sours, Türk hükümetin hazırladığı projelerin Washington'da inceleme ve rileva vaadiere rağmen Eylüle kadar bitirilmemiştir. Ankara'daki Amerikan Yardım Teşkilatı da, projenin uygulanması bakımından Türk hükümetini ve Planlama Teşkilatının sunduğu bilgilere inanmamaktır, getirdiği heyetlerle incelemeye gitmektedir. En son olarak Amerika'nın en meşhur proje ve araştırma kuruluşlarından Peter Memorial Institute, Amerikan hükümeti tarafından Türkmenin Keban Barajını gerçekleştirebilmek için imkânlarını araştırmakla görevlendirilmiştir. Mütevelli idarilere rağmen Amerikalıların hâlâ bu yolda direnmeleri Türk resmi makamlarını o derece kardırmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı Memduh Aytür Peter Memorial Institute heyetinden hiç kimseyi makamına kabul etmeyeceğini açıkça bildirmiştir. Amerikalıların verilen resmi bilgilere itimat etmek zorunda oldukları, böyle işi savsaklamak için heyet üstüne heyet yollamaktan vazgeçmeleri gerektiğini söylemiştir.

AİD KEBAN BARAJINI NASIL SAVSAKLIYOR?

Türk kamuoyunun ve hatta hükümetin kararlı davranışlarına rağmen, Amerikan çevreleri Keban projesini savsaklamak için ellerinden gelen yapıyorlar. Amerika, Irak ve Suriye ile ortaya çıkabilecek meseleler dolayısıyla kendi Ortadoğu politikasının tehlikeye gireceğini düşünündüğü ve finansman konusunun yardımının kullanılmasını istediginden daha farklı yönere çevirmesinden endişeliymişti. İlgili Keban Projesinin uygulanmasını mümkün olduğu kadar geciktirmeye çalışmaktadır. Nisandaki toplantıda sours, Türk hükümetin hazırladığı projelerin Washington'da inceleme ve rileva vaadiere rağmen Eylüle kadar bitirilmemiştir. Ankara'daki Amerikan Yardım Teşkilatı da, projenin uygulanması bakımından Türk hükümetini ve Planlama Teşkilatının sunduğu bilgilere inanmamaktır, getirdiği heyetlerle incelemeye gitmektedir. En son olarak Amerika'nın en meşhur proje ve araştırma kuruluşlarından Peter Memorial Institute, Amerikan hükümeti tarafından Türkmenin Keban Barajını gerçekleştirebilmek için imkânlarını araştırmakla görevlendirilmiştir. Mütevelli idarilere rağmen Amerikalıların hâlâ bu yolda direnmeleri Türk resmi makamlarını o derece kardırmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı Memduh Aytür Peter Memorial Institute heyetinden hiç kimseyi makamına kabul etmeyeceğini açıkça bildirmiştir. Amerikalıların verilen resmi bilgilere itimat etmek zorunda oldukları, böyle işi savsaklamak için heyet üstüne heyet yollamaktan vazgeçmeleri gerektiğini söylemiştir.

Bugün kışlık Amerikan heyetinin mensupları İstanbul ve İzmirdeki iş çevrelerini sırasıyla dolaşarak Türk iş adamlarıyla temas etmeye, onlardan Türkiye'nin iktisadi geleceği hakkında malumat alımla çalışma yapmaktadır. Sizan bilgiler göre, Heyetin görüştüğü iş adamlarımız Türk hükümetinin Keban projesini yürütme kabiliyetine sahip olmadığını söylemektedir. Türkiye'nin kalkınmasını bu çeşit masrafı enstrüktür yatırımlarında değil, yabancı sermaye ithaliyle kabucak kuruluyerecek olan sanayilerde gördüklerini tekrarlamaktadırlar. Bu çeşit beyanlar Amerikan Heyetinin pek hoşuna gitmektedir. Yakında Keban Projesinin gerçekleştirileceğini bir rapor Washington'a sunulması muhtemeldir. Oysa, Devlet Planlama Teşkilatı, Elektrik İşleri Etüt İdaresi ve Devlet Su İşleri, her ne pahasına olursa olsun, Türkiye için hayatı önem taşıyan bu yatırıma başlamağa kararlı görükmektedirler. Sam Amca, bu işte de kısa görüşlü politika'nın kurbanı olmuş看得出。

OTURUMA KATILANLAR : (Soldan sağa) Kurutluoğlu, Apaydın, Aybar, Alacakapta, Bilgehan, Eyüboğlu, Aksoy.

dan birkaç bir aralık Öğrenci Derneği Başkanının üstüne de yürütmek isted, ama diğer öğrenciler tarafından edepli olmayı dävet edildiler.

Oturumu yönetecek Doçent Uğur Alacakapta, öğrencilerin alkışları ve bravo sesleri arasında, yabancılarla da yuh naları arasında ilk sözü Profesör Muammer Aksoya verdi.

MUAMMER AKSOY: Ceza Kanunumuzun 141 ve 142inci maddeleri kauçuktan olan gaçet elâstîk maddelerdir ve sosyal hareketler suç sayabilir. Bu memlekette 30 bin değil, 300 bin değil, otuz milyonun menfaatleri için çalışanların başında bu maddeler bir tehdit silâhi olarak durmaktadır. Sosyal devlet anlayışı ile birlikte bu maddeler Anayasaya aykırı midir değil münâkaşaçı çıktı. Hükümler peşinen vereyim: Bu maddeler meşru olan bir çok partinin kurulmasına imkân vermeyebilir. Vermez de miyorum. Vermeyebilir. Meşâlî bir sosyalist parti kurulmasını önlüyor. Oysa bu maddelerin getiriliş müzakere zabıtalarını okuyunca bu maddeler bir sosyalist parti kurulmasının önlenmesi gayesinin söz konusu olmadığı görülmektedir. Maddeler komünizm ve aynı ölçüde faşizmi önlemek için getirilmişdir. Ama maddeler son derece kötü formülle edilmişdir. Ne demektir sosyal bir sınıfın, diğer bir sosyal sınıf üzerinde tâhakkümüñü teşis etmek? Bir sosyal sınıfı ortadan kaldırılmaktır?

Ideal bir sosyal düzen içinde mi yaşıyor ki bu sosyal düzeni hiç bir şekilde değiştirmeyi düşündürsem? İçinde yaşadığımız sosyal düzen pek miyidir ki hiç bir devrim yapmayı, olana rıza gösterelim. Bu yeni Anayasamızın anlayışına da aykırıdır. Anaya iktisadi ve sosyal düzeni iyileştirmekten söz ediyor, 141 ve 142inci maddeler bu düzenin değiştirilemeyeceğinden, bu gelişime alınacağı şey değildir.

BURHAN APAYDIN: Bu maddeler, ferdin devlet karşısında bir hiç olduğunu prensibine göre hazırlanmış. Faşist İtalya ceza kanunundan hem de ağır laftırılarak alınmıştır.

Bugün mesele sadece bir Anaya getirmek değil, bunun tâbikatı içine de girebilmektedir. Türkiye ise bir türlü bu tâbikat içine girilememektedir. Demokrasi anlayışı ile bu maddeleri bağırlıtmaya imkân yoktur. Bunların mutlak surette değiştirilmesine ihtiyaç vardır. Bu maddeler yüzünden Türkiye'nin en aydınlatıcı kafaları kolaylıkla komünist itihâmine maruz kalmaktadır. Bu ise Türkiye'nin iktisadi ve sosyal meselelerinin hâline engel olmaktadır.

Türkiyede meselelerin buna yıldır halledilememesi, bunları

halledeceklerin bulunmamasından değil, bu maddelerle fikir hürriyetinin tahdit edilmesindendir. Bu maddeler mutlaka tâdil edilmeli, cebî unsuru da bunlara ithal edilmelidir.

MEHMET ALİ AYBAR: Bugün dünyada Medeniyet meselesi çok önemli bir meseledir. Biz çağdaş uygarlık yoluna girmek zorundayız. Türkiye 200 yıldır bu çaba içindeydi. 200 yıldır bu çabanın başarılı bir istikamete girdiği iddia edilemez. Bunun bir tek istisnası vardır. Kurtuluş Savaşı yılları. Sadece o yıllarda milletçe, halk olarak topyekün çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmak, yarı müstemele olmaktan kurtulmak savası verilmiştir. Büyük Atatürk o yıllarda çok meşhur olan su sözlerini söylemiştir: Atatürk der ki, biz zavallı bir halkız... (Aybarın sözlerinin burasında salonun geri taraflarına yerleşmiş onbeş yirmi kişi yâhh diye bağırmışa başladılar, zavallı sensin, biz zavallı değiliz. Aybar sükûnetle devam etti) Atatürk der ki, biz zavallı bir halkız. Çalışmak mecburiyetinde olan bir halkız. Bu memlekette hepimizin hakkı vardır. Bunları sağlamak için çalışmak lazımdır. Sırt üstü yatap çalışmayanların bu memlekette yeri yoktur, der. Birinci Meclis de aynı istikamete bir bildiri yayımlamıştır.

Tâtârkâhlâğı esas almıştır. Bunu tamamlayan ikinci ilkesi ise devrimcilik. Devrimcilik ise mânâsi açık, toplumun yapısını değiştirmek. Bahâ konusu maddeleri ise Anayasamızla mukayese edelim. Anayasamız hâlde bir esas dayanmaktadır. Tam çalışma esasını kabul eder. Toprak reformunu emredir. Hiç toprağı olmayana toprak vereceksin, gereklse çok toprağı olandan alacal ötekine vereceksin der. 141inci madde ise bir sınıfın diğer bir sosyal sınıfın üzerinde tâhakküm kurmasını önlemektedir. Bu gelişmelerin alacağı şey değildir.

EYÜBOĞLU: Devlet düzeninin cebîlesârîmasi filîlinin dünyânan hiç bir yerinde mubah sayıldığı sanılmıyor. Suç işleme hürriyetini, fertlere tanınan bir kanun yoktur, olamaz.

141-142inci maddeler yirmibe yıldır kamu oyunu neden mesgul eder? Zira bu maddeler İtalyan Ceza Kanunundan almımıştı. Ama bugünkü modern ve demokratik İtalyan Ceza Kanunundan değil. 1930'un Faşist İtalyan Ceza Kanunu. Ama Faşist İtalyan Ceza Kanunu dahi bu konuda cebî unsurunu maddelerine koymustur. Bütün ceza tehdidi altındadır. Bu maddeler ise maddeler önce aynen tercime edilip alındığı halde, sonradan cebî unsuru maddelerden çıkarılmıştır. Bu maddeler 1936'da alınmış, 1938'de tâdil edilmişler. Düşünün ki o yıllar tek parti devridir ve bir dünya savasının öncesi hâvesi etrafâ hâkimdir.

1945 de bir ilmi heyet bu konuda incelemeler yapmıştır. Bu maddeler kaldırılmak istenmiştir. Eski Anayasaya, yani 1924 Anayasasına bile aykırı olan bu maddeler bugünkü sosyal devlet anlayışına dayanan Anayasamızda haydi aykırıdır.

Bu maddelerde cebî unsuru olmaması, savcı ve hâkimleri tereddüde düşürmektedir. Aybar Türkiye İşçi Partisinin Genel

Başkanıdır. İşçi Partisi de misârî sag ve aşırı solu ölemek konulmuş hükümler taşımaktadır. Bu maddeler Anayasayı korumak için bir silâh olarak kullanılmaktadır. Bunu böyle anlamak lazımdır.

Buna karşılık şahsi fikrimiz odur ki 142inci madde islah edilmelidir. Propaganda nedir, nasıl tesbit edilir? Memleketimizde komünist olmak suç değildir, bunun propagandasını yapmak suçtur. Bugün pek çok masum vatandaş, propaganda ne olduğunu tefrikten áciz polis zabıtalar ile, hatta ilk okulu bile bitirmemiş jandarmaları raporları ve zabıtalar ile isnatlar altında kalmaktadır. Ustelik bu sadece 142inci maddeden dolayı değil, daha başka maddelerden dolayı da böyledir. Bize deriz ki bu işin kovuşturması, zabıt tutulması, sadece savcılardan görevi olmalıdır. Olmadığı halde sorğu yargıçları, ehlivukular propaganda meselesi üzerinde durmalıdır.

Bugünkü Meclis sosyal devleti getiren Meclisidir. Sendika kurma hakkı, grev hakkı bu meclis tarafından çıkarılmıştır. Pek çok sosyal hakkı bu meclis vermiştir. 141inci madde, Anayasayı teminat altına alan bir madde olarak olduğu gibi muhafaza edilmeli, 142 de giştirmelidir.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU: Devlet düzeninin cebîlesârîmasi filîlinin dünyânan hiç bir yerinde mubah sayıldığı sanılmıyor. Suç işleme hürriyetini, fertlere tanınan bir kanun yoktur, olamaz.

141-142inci maddeler yirmibe yıldır kamu oyunu neden mesgul eder? Zira bu maddeler İtalyan Ceza Kanunundan almımıştı. Ama bugünkü modern ve demokratik İtalyan Ceza Kanunundan değil. 1930'un Faşist İtalyan Ceza Kanunu dahi bu konuda cebî unsurunu maddelerine koymustur. Bütün ceza tehdidi altındadır. Bu maddeler ise maddeler önce aynen tercime edilip alındığı halde, sonradan cebî unsuru maddelerden çıkarılmıştır. Bu maddeler 1936'da alınmış, 1938'de tâdil edilmişler. Düşünün ki o yıllar tek parti devridir ve bir dünya savasının öncesi hâvesi etrafâ hâkimdir.

1945 de bir ilmi heyet bu konuda incelemeler yapmıştır. Bu maddeler kaldırılmak istenmiştir. Eski Anayasaya, yani 1924 Anayasasına bile aykırı olan bu maddeler bugünkü sosyal devlet anlayışına dayanan Anayasamızda haydi aykırıdır.

Bu maddelerde cebî unsuru olmaması, savcı ve hâkimleri tereddüde düşürmektedir. Aybar Türkiye İşçi Partisinin Genel

Bir sosyalist parti seçimlerle ve meşru yoldan iktidara gelse bile ceza tehdidi altındadır. Meselâ toprak mülkiyetini değiştirmek istese, kollektivist bir toprak reformuna gitse bu kanun karşısında suçlu sayılır. Böyle şey olmaz. Sosyalist parti Anayasaya göre iktidara gelebilcek, ama ieraati kanunların ceza tehdidi altında olacak.

SAHIR KURUTLUOGLU: Bu kanun madde deyinin metinlerine vuzuh vermek, ama devleti asıri cereyanlarından korumak lâzımdır. Komünizm tarif edilebilmiş olsayı, hâkimlerin işi kolaylaşır. Ama burada belirtmeliyim ki 141 ve 142inci maddeler tedvînleri itibarı e koruktur, ürkeltir, vazih değildir. Bu maddeler İtalyan fasizmini korumak için konulmuş maddelerdir. Hem de içlerinde cebir unsuru olduğu halde. Biz ise demokrasideyiz. Demokrasiler, fasizmin kanunlarıyla korunamaz. Mâdâfaa edilemez.

Biz Anayasamızın çizdiği sosyal devlet, sosyal adalet anlayışı içinde bu memleketin insanlarının ne satın alılabileceğine, ne de tahakkümle idare edilebileceğine inanıyoruz. Benim maruzatım bu kadardır.

UGUR ALACAKAPTAN: Konuşmacıların birleşikleri busus, 141 ve 142inci maddelerin tattım edici olmaktan uzak olduğunu yoldan. Ortaya çıkan sonuç budur. Üzerinde durulan bir ikinci nokta bu maddeler kaldırılmalı mı tadil mi edilmelidir. Kaldırılırsa başka maddeler bunların kalkmasıyla yaratılacak boşluğu doldurabilir mi? İşin bu yönünden de hukuki tartışmasını yapmak gerekmektedir. Teşennü edilir ki konuşmacılar daha çok bu noktalar üstünde dursunlar.

MUAMMER AKSOY: 141-142inci maddelerin bugünkü formülleri niçin Anayasaya aykırıdır, buna karşıyız. Hiçbir komünizm serbest olsun demiyoruz. Ama fikir hürriyetini bu maddeler önüyor diyoruz.

1951 yılında bu maddeler varken sosyalist bir parti kurulamaz diye açıkça fikir beyan eden, bu maddeleri kaldırırmak isteyen bir iktidar vardı. O iktidarin milletvekili olan Profesör Necip Bilge gibi Profesör Faruk Erem de buna açıkça söylemişlerdir. Bunlar Meclis zabıtalarında vardır. Bu maddeler liberal demokrasilerde bile fikir hürriyetine aykırıdır. Kaldı ki bizim demokrasımız sosyal devlet esasına dayanır.

Halil Özyörük, Çezmi Türk, Faik Ahmet Barutcu, Behzat Bilgin ve bugün başa giren bir siyasi (Bölükbaşı) bu maddelerin kaldırılmasını savunmuşlardır. Devrin hukümet başkanı Adnan Menderes de bu maddelerin kaldırılması için hazırlanan hukümet tasarısının altına imzasını atmıştır. Zira bu maddeler varken, ne basın hürriyetinden bahsedilebilir, ne de bir başka hürriyetten.

141-142inci maddeler demokrasi anlayışına aykırıdır, Anayasaya aykırıdır. Bugün komünizm değil ama toprak reformu istemek Anayasaya aykırı değil, tam aksine Anayasının hâkmânlığı yerine getirmek istemektedir. 141-142ise bunu red eder. Olur mu böyle şey?

Bugün sosyalist partiler varmış. Fikir özgürlüğü iktidarin müsamahasına bağlı olamaz. Eh ben sosyalist değilim, bu maddeler de sosyalizmi önlüyor musun bana ne de denemez. Bugün sosyalistlere mani olan hâkimler ve maddeler yarın senin partide de tatbik edilir.

Ya bu maddeler tashih edilmeli, ya kesin tarifler getirilmeli, Anayasayı zedelenmekten kurtarılmalıdır. Aksi takdirde demokrasi bir yalan halinde kalır, yalnız statikoyu muhafaza etmek isteyenler bundan faydalansın, memleketi ileri aydınlatan ufuklara götüremek isteyenler ise hırpalanır.

BURHAN APAYDIN: Türkiye'de hukuk sosyal akitmalar takip edemediği için hedef olarak Anayasamızda sosyal devlet alınmıştır. Hem de bu hal-

kin oyu alınarak tesbit edilmiş bir hedefdir. Cebir unsuru bu maddelere ithal edilerek mesele büyük ölçüde halledilecektir.

Tarihi şartları itibarıyle Türkiye'de komünizm hâkim olamaz. Ama buna rağmen, komünizmle mücadele kışvesi altında bu memlekette faşist temayımlar yapılmak istenmektedir. Almanya'da fasizm, komünizmle mücadelede edeceğim diye ortaya çıkmıştır, İtalyada da öyle. Her komünizmle mücadele ediyor suna diye ortaya çıkan insan demokrasiye kast eden insan da olabilir. Buna karşı uyanık olmak durumundayız.

Bugün memleketimizde özel teşebbüs fikirlerini engelsiz olarak savunmak imkânları vardır. Ama sosyal devleti, kamu yararına fertleri zorlayan görüşü ortaya koyan anlayışı savunmayan yasaklı bir de 141inci maddede. Böyle şey olmaz.

MEHMET ALİ AYBAR: 141-142inci maddelerin Anayasamızla bağdaşmadığı söylendi.

Sayın Bilgehan 142inci maddede tadilat istiyor, öteki Anayasaya bağdaşır diyor. Metin olarak, muhteva olarak bu iki maddede arasında hiç bir fark yok. Bu maddeler bu memlekete yarar değil, zarar getirmiştir. Bunun pek çok örnegi vardır. Pek çok masum insan bu maddeler yüzünden suçsuz yere tevkif edilmiş, aylarea ve yıllara hapishanelerde yatmış ve çok kere de sonunda beraat etmiştir.

Vaktiyle de bu memlekette sosyalist partiler kurulmuştur. Ama bunların yaşamasına bu maddelerle müsaade edilmemiştir, gelişmesine müsaade edilmemiştir. 1946 da rahmetli Esat Adil Müstecaplı bir sosyalist partisi kurmuştur. Bir süre sonra o ve arkadaşları komünizm propagandası yaptıkları gereği ile tevkif edilmişler, partileri kapatılmıştır. Sonra beraat et-

mışlardır. Esat Adil 1952 de de bir parti kurmuş, bir süre sonra gene tevkif edilmiş, partisine kilit vurulmuştur. Sonunda parti ve kurucuları gene beraat etmişlerdir, ama Esat Adil bunu göremeden vefat etmiştir.

141 ve 142 yıldırından kalırılmıştır. Eğer bu vatani seviyor, biran önce çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmasını istiyorsak, medeniyeti engelleyici bu maddeleri kaldırırmalıyız.

Bu maddeler sadece cebir unsurunu koymak yetmez. Ciddi olmak zorundayız. Madde yine baştan tevkif edilmelidir. Sadece cebir unsurunu koysarak, Faşist İtalyadan da geri gittiligimizi kabul edip yeniden Faşist İtalyan Kanununa dönmemekte fayda yoktur. Maddeye cebir unsurunu koymak elbet ki bugünden iyidir, ama daha iyisi varken niçin Faşist İtalyan Kanununa dönmem. Böyle şey olmaz. Anayasayı koruyacak yeni bir maddede tevkif etmek durumundayız.

CIHAT BILGEHAN: Ben 142inci maddede Anayasaya aykırı demedim. Bu hususta Türkiye'de tek yetkili merci Anaya Mahkemesidir. TIP Genel Başkanı, bu mahkemeye müracaat etmiştir. Henüz bir karar çıkmamış. Mahkeme karar vermedikçe, bu maddelerin Anayasaya aykırılığı iddia edilemez, sözlenemez.

Aybar tatbikattan şikayetçi, misalleri verdi. Ben de polisin bir zapıyla bir profesörün konusması hakkında karar verilemeyeceğini, takdir duygularının yanlışlığını söyleyorum. Cahil polisler, cahil jandarmalar eliyle bu işler olmasının düşerler. Ama sadece bu maddelerden dolayı değil, başka maddelerden de bu tip zabıtalarla masum yere tevkif edilenler vardır.

Bu memlekette tehevîvîle yaşasın komünizm diye bağrmak suç değildir. Biz Anayasaya aykırı olmayan her cemiyetin kurulmasına taraftarız.

CEMAL RESİT EYUBOĞLU: Mesele Komünist Partisi kurulması veya kurulmaması değildir. Mesele fikir hürriyetinin olmasının veya olmamasıdır. Bütün mesele, bu memlekette fikirler rahatça söylenebilecek midir, söyleneniemeyecek midir noktasında toplanmaktadır. Birisi kalkıp Türkiye'de ağılk müsesesini tasfiye etmek zorundadır, diyeblecek midir, diyeyleyecek mi? Düğüm noktası budur. Ceza kanunları fikirleri değil, filler takip eder usulunu savunmak zorundadır. Ceza kanunları hiç bir fikri yakalamamalıdır. Isterse bu fikir komünizm olsun. Sadece cebir unsuru maddeler koymakla da bu iş halledilemez. Maddeler temelden değiştirilmelidir.

Benim anlayış ve inanışım odur ki, bizim Anayasamız Komünist Partisi kurulmasına bile imkân verecek bir Anaya vardır. Komünizm fikri ve sözü değil, füllâ darbe teşebbüsüleri cezalandırılmalıdır. Yoksa insanlar Kapital okuyor diye, Manifesto okuyor diye cezalandırılmaz. Bilmekten değil, bilinemekten korkulmaz. Fikirler ceza ile ünlenmez. Fikirlere karşı, fikirle mücadele edilir, şiddetle değil. Komünizm en iyi şoleyiçi silâhi simflar arası tezatları yaratabilir.

Mesleki tatbikatın içinde pek çok örneğini gördük, bugün maalesef hukuk mezunu hâkimlerimiz ve savcılarmız bile silmi komünizm ile sosyalizmi dahi birbirinden ayrı edememektedirler. Bugün Türklerin meselesi Manifesto okuyup okuyamamak meselesidir. Okuyup öğrenmemek meselesidir.

141-142 açıkça Anayasaya aykırıdır. Ben Anayasaya Mahkemesindeki müracaata da çok fazla bel bağlayamıyorum. Sade bizde değil, dünyanın bütün memleketterinde maalesef Anayasaya Mahkemeleri biraz muhafazakâr olmaktadır. Bize ise sadece meslekten hâkimlerin bu hâmkâmeye üye olmaları. Üniversitelerden taze kanıların buraya

DANIŞTAY, ÜNİVERSİTE ve DEVLET

Nüvit Yetkin
Özerkâlinin sınırı var.

Geçen hafta Perşembe günü Cumhuriyet Senatosunda, Rifat Oztürkçine'nin, Danıştaydan çikan ve kesinleşen bir kararın İstanbul Üniversitesi'ne uzun süredir yerine getirilmemiş olması sebeplerini açıklaması, hakkında Başbakan'a yönelik bir soru görüldü.

Bu soruya, Başbakan yerine ve adına, Danıştayın idare işleriyle görevli Devlet Bakanı Nüvit Yetkin cevaplandırdı ve kısaca, Üniversitenin Anayasaya gerekince bilim ve yönetim Özerkâlinin sözde kâğıtları savunmak ihtiyacı cinsi duymadı veya kudretini kendinde bulmadı.

Bu olay memleketimizde devlet organları ile idare teşkilatının ne durumda bulunduğu, birbiriley ilişkilerinin ne yolda olduğunu ve özellikle yargı yetkisinin nasıl sözde kâğıtları göstermek bakımından, büyük önem ve tehlike taşımaktadır.

Gerçekten, Devlet Bakanının beyanından, hükümetin yürütme görevini bilmemişti, ya da yapmadığı yahut yapamadığı, Üniversiteye tanınan bilim ve yönetim Özerkâlinin anlam ve anılarını yanlış yorumlayarak uyguladığı ve mahkemelerin kesin hükümlerin kuvvet ve tesiri unuttuğu anlaşılmıştı.

Hükümet, yalnız kanunları değil, aynı zamanda Anaya ve ilgili kanunları gereğince, mahkeme kararlarını da yürütmele, yanına getirmekle yükümlüdür.

Mahkemelerin kesinleşen hükümleri, kimse ve hangi kuruma karşı olursa olsun ve hatta mevzuatı aykırı bulsa bile, yürütme organına mutlaka uygulanmak lâzımdır.

Devlet Üniversitesi'nin Devlete karşı Özerkâlini hiç bir surette söz konusu olamayacağı, gibi; Devletin ilkel ve zorunlu görevlerinden bulunan mahkeme kararlarının yerine getirilmesi bakımından, gerçek kişiler, kamu ve özel tâzelâkâflar arasında herhangi bir fark gözetilemez ve kabul edile-

mez. Oyle olsaydı, Danıştay kararlarının, iç ve dış bağımsızlığı ve egemenliğine sahip olan devlete karşı hükmü ifade etmemesi gereklidir. Devletin kendisinin de uymak zorunda olduğu kararları, büyük önem ve tehlike taşımaktadır.

Bu olay ağız ve hazır olan bir yönü de, Danıştayın idare işleriyle görevli bulunan bir Devlet Bakanının sorumluluğu olduğu bir Yüksek Mahkeme'nin kesinleşmiş kararlarının yerine getirilmesi siyasetinde, karar tâziye tutar şeklinde konuşması, ve hükümetin de yoldaki davranışını sürdürmesidir. Böyle bir tutumun sahibi, demokrasi ve hukuk devletinden söz açmak hakkını yitirmiş olurlar. Asıl kötüsü, bugün halkımızın da aynı sebeplerle, dikenli, güvenli ve kararlı bir toplum yaşıttısından yoksun bulunmasıdır.

gözelerinde sürükleneğini öngörecektr. Bizi bunu söylemeli ciddiyetten ayrılmak ne alâkâsi var.

Ben diyorum ki, maddeler bu şekilleriyle yürütülükte kaldıktan bugün bu toplantı bile suç sayılabilir. Bunun suç savınlısının önleme gecimelidir. Derdiniz burdur.

Memur

Sondikâss

Memur Sondikâr Kanunu tasarısı, en ufak bir yankı uyandırmadan Mecliste müzakere olmuyacak. grev olmayacağı, sendika teminatı olmayacağı! Neticede derneklerin sendikârlardan çok daha fazla imkâna sahip olması gibi, Anayasamız memur sendikâr kurulmasıyla ilgili hâkimîn esprisiyle bağdaşmayacak komik bir durum ortaya çıkmaktadır. Tasarının sözcüleri yapan Coşkun Kırca «Sendika kurma, dernek kurma» derneklerde de uygulanmalıdır tezini Meclise kabul ettirerek bu komik durumu tescil etmiş oldu.

Böylece hem memurlara sendika kurma hakkı verilerek Anaya hâkimî yerine getiriliyor, hem de memurlara ashında sendika kurma hakkı verilmıyor. Bu arada dernek kurma hakkı kısıtlanıyor.

Bir taşıla üç kuş vurmak, doğrusu büyük başarıdır.

Bir İslâm Reformatoru

MEHMET AKIF

A. CERRAHOGLU: Bu eseri ile Maddeci Tarih açısından MEHMET AKIF'i eleştirmektedir.

Fiyatı: 750 kuruş

İsteme adresi :

ENIS COŞKUN

Nuruosmanîye caddesi, Menşen sokak Fazilet Apartmanı kat. 3

Çağaloğlu — İstanbul (VÖN: 35)

Salle Pleyel'de Nâzim Hikmet

Bu hafta Salt günü, Paris'in meşhur Salle Pleyel'de bir Nâzim Hikmet geceşi düzenlendi. Türkiye'yi tanıtmak ve turizmi geliştirmek için dışarıda milyonlarca tura harçanın hâkimî hikmeti, Türk kültürünü tanıma bakımından önemli olan bu fırsatı tabii ki faydalananlardı. Türk stirları tanıma ist, yabancılar düştü. Bir Jean-Paul Sartre, bir Aragon Türk sahnesi hayata ve eserlerini anlattılar. Hélène Martin, Montique Morelli, Christine Sevre ve Robert Darame, kompozitör Philippe Gerard ve Andre Grassi'nin piyano refakatinde Nâzim Hikmetten şarkı söylediler. Pascale de Bonson, Eve Grillaque, Sylvie Monfort, Alain Curry, Jacques Deger, Jean Negroni, Michel Piccoli ve Gilbert Robin Nâzim Hikmet'ten şiirler okudular.

Gecenin sonunda, senaryo ve dîyalogları Nâzim Hikmet tarafından hazırlanan «Aşik Bulut» adlı bir film gösterildi.

Türkeden başka dilde tek nüsha yayının, jakâz bizim reddettiğimiz bir Türk sahne veya bu olduğu için değil sadice bîlîk sahne olduğu için Fransız sanatçıları tarafından onlarda ve ölümlerle tanınmaktadır. Türk kültür ile etkileşenlerin anıları, Nâzim Hikmet'in stîrları has verti dirdi.

Türk milletvetçileri olarak bugünkü durumdan utanıyoruz.

BURHAN APAYDIN: Türkiye'de hukuk sosyal akitmalar takip edemediği için hedef olarak Anayasamızda sosyal devlet alınmıştır. Hem de bu hal-

Bu inceleme, 20—21 Mayıs 1963 olaylarından önce yazılmış ve yayımlanmak üzere gazetemize verilmiş ise de, Sıki Yönetimin yürürlüğe konması ve gazetemizin kapatılması dolayısıyla yayımlanamamıştır. Son olaylar ve Siyasi Partiler Kanunu tasarısının yeniden ele alınması sırasında, bu yazıyı, yazının izniyle hiç değiştirmeden yayınlıyoruz. Okuyucularımız, incelemenin bugün yazılmış gibi taze kaldığını göreceklerdir.

YÖN

II. Cumhuriyette Partiler

Bir suçlu aranıyor!

Askeri iktidarı devrinde demokratik sivil idareye geçtiğimiz iki yıla yakın zamanın milli hayatın huzur ve istikrara kavuşmadığı bir vaktidir. Kısa aralarla baş gösteren ve gittikçe şiddetlenen buharının önceleri, iktidarı yarattığı kırınık ve ayrıtlardan ileri geldiği ve af ile ortadan kalkacağı söylendi. Fakat arka arkaya iki geniş af kanunu çıkarılmış olmasına rağmen, huzursuzluk ve güvensizlik devam ettiği ve hiçbir esaslı ieraat yapılmadığı görüldü.

Bu durum karşısında, daha sonra, krownik buharının sebebi, siyasi partilerin tutum ve davranışlarında bulunmaya ve her yönden bu teşekkürlerin hedefi edilmediği başlandı. Oyle ki siyasi partilerden, yalnız tarafsız çevreler ve yazarlar değil, bizzat siyasi partiler söyleşiyordı. Muhalifetin iktidar kader, koalisyon kanalları da birbirlerini suçlamaktaydı. Hatta Başbakan, kendi partisi de dahil, teknil partilerden hoşnut olmadığını söyleyordu. Siyasi partilere yönelik tenkitler, nihayet bunların faaliyetlerini muvakkat tatil etmesi ve normal demokratik rejimin isleyileceği ortamı hazırlıracak birlikte milli bir idare kurulmasının teklifine kadar vardı.

Topyekün siyasi partilere karşı girişilen bu taarruz, bittabi, siyasi çevrelerde ve başında birlikteki liderlere ve aksı tez ve iddialarla ileri sürülmüşen yol açtı. Siyasi partilerden yana olanların kanaati odur ki, partisiz demokrasi tasavvur ve kabul edilemeyeceğine göre, bugünkü durum normal ve olagandır; buna alısmak ve kattanınak lâzımdır.

Bu görüş doğru ve yerinde sayılabilir, şayet mevcut partiler doğus, yapıcı İşleyiş, zihniyet, davranış ve amacıları ile, Anayasının istediği Batı anımlarında siyasi teşekkürler olsayı veya olabileseydi.

Nasreddin Hocanın kuşları

Gerçekten, Batı demokrasilerinde siyasi partiler kökleri yüzyıllara uzanan fikir ve menfaat gruplarının gelişmiş ve teşkilatlanmış tabii organlarıdır. Ancak, bu teşekkürler, zamanın değişen ihtiyaç ve içaplarına muvazî olarak, istihale ve inkılfat etmeler ve toplumun çeşitli katlarını siyasi alanda temsil ve müdafaa edebilmeleridir.

Bugün T.B.M.M. nde temsilcisi bulunan siyasi teşekkürlerden «ana iktidar» partisi, tek parti sisteminden çok partili rejime intikal etmiş ve fakat on yılın muhalifet devresine rağmen hâli yenisine tamamen entab edememiş, ve asılındaki hüviyeti, yani merkez bürokratları ile taşra esrâr koalisyonu nitelini muhafaza etmiştir. Genel seçimlerde stratosferde yoğunluk sağlayarak diğer partiler, iktidarı ile olen eski iktidar partisinin mirâsına konmak için doğmuş fırsatçı ve sunul kurulşlardır. Bunların, yerine geçmek istediği düşük iktidar partisi ise, esasında şahsi rekabet ve ihtaraların sevkî ile tek partinin içinde geçmiş ve uzun yılların ve ikinci Dünya Harbinin yarattığı tek parti idaresine karşı halkta biriken tepkilerden faydalananıdır.

Mazisi veya mensebi böyle olan siyasi partilerin çok partili demokratik rejimde müsbet ve müessir bir rol oynayabilecekleri pek iddia edilemez.

Rötuşçuluk ve Menderes özlemi

Liberal demokrasi düzeni, ferdin hüviyetinden hareketle, toplum hayatının mümkün kılacak şekilde, coğuluk ile azılık arasındaki ziddiyeti yarıştırma ve anlaşmaları önlemek esasına dayanılmıştır.

Prof. Dr. Lütfi Duran

Böylece Batıda, fert ile cemiyet arasında bir ahenk ve denge kurulmuştur. Bu tâlikâde, fertlerin her konuda oy birliğine varması mümkün ve gerekli olmamakla beraber, herkesin devletin sosyal, iktisadi ve siyasi temel felsefesi ve müesseseleri üzerinde ittifak etmesi ve coğuluk ile azılık birlikte sulh içinde yaşaması zorunda olduğu inanması zaruridir.

Siyasi partilerimizin, Türk toplumunun bu temel şartları üzerinde birlik oldukları ve bir arada yaşayabilmek için bânlara inanmak ve uyumak gerektiği surûruna eritik, maalesef, söylenemez. Çünkü yeni Anayasının «Başlangıç»ında ve birçok maddelerinde ifade edilen cemiyetimizin

Siyasi partiler, halkın kurulmasını istediği düzene bağlanmazlar ve sahip çıkmazlar; Anayasının «ister iktidarda ister muhalifette olsunlar demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır» dediği siyasi partiler olmak ve kabul edilmek hakkını kazanamazlar.

dayanakları ve temel felsefesi 27 Mayıs 1960 Devrimi, Atatürk ilkelere, Millî ve sosyal hukuk devleti prensipleri, bütîn siyasi teşekküler tarafından samimiyetle ve tamamen kabul edilmiş sayılabilir. Şöyledir ki, «ana iktidar» partisi 27 Mayıs Devriminin yanında görünmekle beraber; bugüne kadar onu geliştirmekten ve genelikle ziyade, istismar etmeye çalışmış ve Atatürk ilkelere, rötuş adı altında, râhne açmaktan çekimmemiştir. «Ana muhalif» partisi, 27 Mayıs Devrimini açıkça red ve takibî edememekte ise de; her vesile ile onun karşısında ve bir restorasyon özlemi içinde olduğunu belli etmekte, Anayasamın yeni temel prensiplerini benimsenmemektedir. «İktidar ortağı» partilere gelince; bunlar, oy endîsesi ve muhafazakâr eğilimleri dolayısıyle, eskiden kopup yeniye bağlanamamış, askıda ve belirsiz bir durum arzettmektedir.

Böylece mevcut siyasi teşekküler, halkın kurulmasını istediği düzene bağlanmazlar ve sahip çıkmazlar; Anayasamın «ister iktidarda ister muhalifette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır» dediği siyasi partiler olmak ve kabul edilmek hakkını kazanamazlar.

Çok partili tek parti

3 Batı ülkelерinde millî hayatın düzenlenmesi ve yürütülmesi için alınacak kararlarla vatandaşların iradesine her bakımdan aracılık yapan siyasi partiler fikir ve menfaat farklılıklarına göre çeşitli toplum katılarına dayanır ve devlet organlarında buluşup, onların sesini duyurur ve haklarını savunur. Çünkü, liberal demokrasi, fertle toplum arasında olduğu gibi, cemiyette yer alan muhtelif tabakalar arasında da fikir ve menfaat zıtlaşma ve çatışmalarını, minâka ve ikna yol ile kaldırır veya yumasın ve barış içinde bir arada yaşamayı sağlıyan bir düzendir. Toplumun temel felsefesi ve müesseseleri üzerinde herkesin birleşmesi zaruri ise de; millî hayatın yönetilmesi ve yürütülmesi için verilecek kararlarla ve yapılacak tercihlerde bütîn vatandaşları ve sosyal katıların ittifak halinde olması, hürriyet nizamında tasavvur ve kabul edilemez; bun-

miz dururken, Millet Meclisi üyelerinin de gizli partilere mensup altında birinden fazla birleşerek devlet ormanlarının güçlüler tarafından paylaşılmamasına engel teşkil eden Orman Kanununun geçici maddesinin ve «ana muhalif» partisi ile «iktidar ortağı» bir partinin orta çağ kalımı ağaların menfaatini dokunan Çiftçi Topraklandırma Kanununun kamulaştırma bedeline ilişkin hükümlün iptali için Anayasa Mahkemesinde dava açılmış olmaları, bututumun açık ve kesin delilleridir. Bu itibarla, Türkiye'de hangi siyasi teşekkül iktidarda veya muhalifette olursa olsun, millî hayatın esasında ve yönünde hiçbir değişiklik ve yenilik beklenemez. Her yeni seçimde veya koalisyon kombinasyonunda kamu otoritelerinde görülebilecek fark, etiket ve sahişlerin yer değiştirmesinden ibaret kalacaktır.

Oysa, Yeni Anayasamın çeşitli partiler ile kurulması ve yürütülmesini istediği demokratik rejim, ancak fikir, menfaat ve metod farklılıklarını yansitan ve sonuclaşan siyasi teşekkülerin müsterek eseri olabilir.

Parti içinde diktatörlük, dışında demokrasi

4 Batı demokrasilerinde partilerin başlica görevlerinden biri, vatandaşların siyasi eğitimi ve önemini sağlamak ve memleket davranışlarının çözümlerini aratırıp hazırlamaktır. Bu fonksiyonları ifa edebilmeleri için siyasi partiler, rasyonel bir teşkilat kurmak, metodlu ve sürekli bir çalışma yapmak zorundadırlar. Siyasi teşekküler, lider veya liderlerin sevk ve idaresinde, kurmay hey'etine, idarecilere, militanlara, ilmi araştırma, eğitim ve propaganda kurullarına ve nihayet üyelerine içtiyâz gösteren, devamlı ve müessir faaliyet gerektiren müesseselerdir. Bütün bu teşkilât ve çalışmalar, onu canlandıran ve yürengenlerin sahî çıkarlarını ve geleceğini sağlamak için değil, temsil ve müdafâa edilen fikir ve menfaatlerin başarıya ulaşmasını ve gerçekleşmesini te'min maksadıyla yapılır.

Türk siyasi partileri, henüz Batı modeline uygun bir kuruluşu ve elemanlara sahip olmadığı gibi; siyasi hayatı kendilerine düşen misber rolü oynamaktan uzaktır. Gerçekten, partilerimizin bugünkü teşkilât ve faaliyetleri, daha ziyade mensuplarına mevki ve menfaat sağlamak esasına dayanmaktadır. Son defa Cemiyetler Kanunu'nda yapılan değişiklik bu bakımdan çok mânâlidir. Şöyledir ki, Millî Birlik Komitesinin kaldırıldığı ve faaliyetini yasak ettiği ocak ve bucak kuruluşları, bu tadil ile, sadece kongre ve aday yoklama kurullarına delege seçimleri için köy ve mahallelerde parti idarecileri

İsmet İnönü

Süleyman Demirel

Ekrem Alıcık

Ahmet Oğlu

rinin tertipliyeceği geçici topiantular yapısına izin verilerek, dolayısıyla ihyâ edilmiştir. Böylece siyasi partiler, seçmen vatandaşlar yanında girişikleri faaliyet ve propagandan bekledikleri sonucun sırif oyalarını elde etmek olduğunu açıklamış bulunmaktadırlar. Mamafih siyasi teşekkülümüz, Batı stilinde bir parti hayatının sürdürerek yeteklerle ve sayıda lider, idareci ve militan kadrolardan da mahrumdur. Partilerin faal üyelerinin çalışmalarını, kongre, kurultay ve yoklama kurularının kulis oyularına *inhisar etmektedir*. Bunların, müstakbel Hükümeti teşkil edecek yetişkin adamları ve kurmay heyeti, bir incelenme — araştırma ve dökümantasyon merkezleri dahil çok defa yoktur.

Ote yandan, siyasi partilerin iç kurulus ve işleyişleri, Anayasasına emrine rağmen, demokratik ilkelere pek uygun değildir. Partilerin organları ve karaları, hep «ya ben, ya o» tehdidi altında dikte edilmekte ve bu müesseselerde hiçbir evrime ve gelişmeye imkân bırakılmamaktadır. Lider veya liderlerin düşüncesi ve davranışlarına yalnız karşı olanların değil, bunlardan azıçık ayrılanları da dahil, partiden çıkarılmaları veya uzaklaştırılması, bu antodemokratik tutumu ve katılığı ispatla yeter.

Binañeyh, kendi içinde demokrasi esas ve usullerini uygulamayan teşekkül, memleket siyasi hayatında bu rejimi gerçekleştirebileceklerini ummak ve beklemek fazla iyimserlik olur.

surf menfaatine islediği kânsını uyandıran muamele ve tasarruflar, halk oyunun demokraside ve idare edenlere karşı olan inanc ve güvenini sarsar, Devleti ve kudretini zayıflatır.

Siyasi partilerimizin yasama meclisinde ve planında kendi üyelerine ve gruplarına ilişkin eylem ve işlemleri hassasiyet ve tarafsızlıkla yaptırlar, maaşeset, kabul edilemez. Filhakika, üyelerin ödenek ve yollarının dolambaç yollarından arturulması teşebbüslerinde, parlamento tahkik ve tetkik heyetlerinin teşkilinde, geçmiş dönemler milletvekillerine ait borçların faizsiz ve masrafız on sene ertelemesinde, bazı üyelerin dokunuşmazlığının kaldırılmasında ve bir kusur eski devir sorumlularını Yüce Divana sevk taleplerinde, hemen bütün partilerin mensupları, sahi menfaat suikast ve aleyhilerine uygulanması muhtemel emsal vermemek endişesi ile, kendi aralarında kolayca anlaşmışlar ve lehlerine olan hal suretlerinde birleşmişlerdir. Parlamento üyelerinin bu gibi ortak çatı ve kaygılarının söz konusu olduğu meselelerde, parti gruplarının esasen pek kuvvetli olmamış disiplini oylamalara teşir edememe ve parti içi ve partilerarası ahenk ve muvazeneyi bozmaktadır. Da-ha fenası, vatandaşların mânâ ve maksadını kolayca ve derhal anladığı bu davranışlar, T.B.M.M. nin ve partiler sisteminin gözden düşmesine ve herkeste ümitsizliği yol açmaktadır. Nitekim son defa Millet

İtibarı, kabinenin kurulduğu gün hükümet sorumluluğuna katılan partilerin kabul ettikleri prensiplere ve programa sonuna kadar sadık kalmaları şarttır. Herhangi bir sebeple ortaklardan birinin veya birkaçının tesbit edilen esaslarından ayrılmış halinde, hükümetin tamamen veya kısmen değişmesi kâzîmdir.

II. Cumhuriyetin ilk genel seçimlerine uygulanan nisbi temsil usulü, Millet Meclisine çeşitli partilerin mümessil sokmasını sağladı, fakat bunlardan hiçbir sandalyaların salt çoğunluğunu elde edemedi.

Bittabî bu kabîl beyanlar, demokrasî denilen rejimlerin herhangi bir şekli ile bağdaşamayacağı için, pek ciddiye alınamaz ise de; bir ruh halen aksetirmesi ve baş yetkilinin tutum ile tevem olmasa bâkîmindan üzerinde durulmak läzîmdir. Gerçekten, Başbakan, ikinci koalisyon kabinesini kurdu¤ bir yıldan beri, iktidardan çekilmemesi gerektirecek birçok olaylar ve sebeplerle karşılaşmış halde, her defasında meseleleri pamuk ipligine bağlıp, mevkîinde kalmayı ve görevine devam etmektedir. Ancak Başbakanın bu tutunu,

Türkiyede hangi siyasi teşekkül iktidarda veya muhalefette olursa olsun millî hayatın esasında ve yönünde hiçbir yenilik ve değişiklik beklenemez. Her yeni seçimde veya koalisyon kombinasyonunda kamu otoritelerinde görülebilecek fark, etiket ve şahısların yer değiştirmesinden ibaret kalacaktır.

Bu yıldan bliindiği gibi, iki partinin koalisyonu ile Bakanlar Kurulu teşkil olundu. Şimdi ise, üç partinin katıldığı bir icra organı mevcutur. Fakat iktidar ortası partiler ve hükümetteki mümessilleri bakanlar arasında tam bir birlik ve ahenk olduğunu kimse söyleyemez ve söylemeyecektir. Buna rağmen, ikinci koalisyon ekibi bir yıldan beri iktidarda bulunmakta ve her ne pahasına olursa olsun, burada kalmaya azımlı ve kararlı görünmektedir. Söyle ki, bu kurulun en yetkili kişilerinden biri, «plan muvaffak olsa da olmasa da koalisyonda kalacağız. Bu program üç partinin mesuliyetle yapılmıştır. İşler iy olunca kalacağız, işler bozulunca kaçacağımız böyle sey. Bu fikir hükümetin sürekli gayret ve işbirliği ile daimî olus ve gelişme halinde bir hayat tarzıdır.

Bu itibarla, tek parti devrinin veya on yıl süren çif parti usulünün değişmez Hükümetlerine bakarak, çok partili koalisyon sisteminde İlânîhaye iktidarda kalmak veya kendince belli bir amacı gerçekleştirmeye kadar hükümet etmek mümkün değildir. Aksi hâlde, çok partili demokrasîmiz tek partili siyasi rejimlerden farklı olur ve öyle kabul edilir.

Siyasi Partiler Kanunu neye yarar?

Demek oluyor ki, siyasi partilerimiz, eğer I. Cumhuriyet devrinde teşis eden anane ve teamillerin tesirlerinden sıyrılmak kurtulamazlar ve kendilerine Batı örneklerine uygun bir çeki düzen veremezlerse; millî hayatı huzur ve istikrara kavuþmasi, gelişme ve ilerleme kaydetmesi mümkün olamayacak gibii; yalnız varlıklarını kaybetmeyeceklidirler. Buntarı önlemek için, Anayasasını düzenlenmesini emretti Siyasi Partiler Kanonunun yürürlüğe konması ve sekil uygulanması kâfi olmayıp, siyasi parti lider ve idarecilerinin zihniyetlerinde, olmadığı takdirde şahslarda esas değişiklikler yapılması läzîmdir. Yoksa, nasıl Teşkilât Esası Kanunu yerine ondan çok farklı olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası konulduğu halde, Devlet döneminde ve siyasi hayatımızda eski esas ve usuller hâkim olmakta devam etmekte ise; yeni çatıracak Siyasi Partiler Kanunu da bu teşekkülere herhangi bir yenilik ve değişiklik getiremez.

(1) Cumhuriyet, 3 Mayıs 1963.

(2) Aynı yetkili daha sonra, günleri söylemiştir:

«Mühüm olan iktidar mesuliyetini taþmak ve vatandaşla hizmet etmektr.» (Milliyet, 12 Mayıs 1963).

Parti program ve tüzükleri, ufak teşek farklarla birbirinden kopye edilmiş gibi tek t.p. olduktan başka; bütün milleti içine alabilecek ve memnun edebilecek nitelikte vaad ve hükümlerle doludur. Ancak bunlar daha çok kâğıt üzerinde ve hatiplerin dilinde böyle arzedilmekte; gerçekte ve uygulamada, siyasi partilerimiz belli bir sosyal katılım, varlıklı azınlığın temsileciliğini ve savunuculuğunu yapmaktadır.

Parlamento arkadaşlığı ve imtiyazları

5. Batı Devletleri parlamentoları, esas itibarıyle, objektif yaşama faaliyetleri ve hükümetin denetimi ile meşgul olduğu (ve söylemek gereki) için, kendi üyelerine ve parti gruplarına ait işlemlerde çok dikkatli ve tarafsız davranışma gayret eder ve gerçekten de davranışır. Çünkü, gerek yasama meclislerinin otorte ve prestiji, gerek üyelerinin sahî seref ve itibar, halkın arasında ancak böyle titiz ve objektif bir tutumla te'min ve muhafaza edilebilir. Aksine parlamento üyelerinin ve partilerinin

Meclisinde, bir üyenin dokunuşmazlığının kaldırılması hakkındaki teklifi, «iktidar ortası» partiler mensuplarından bir kısmının muhalefet partileri gruplarına ultihaî ve «ana iktidar» partisi milletvekillerinden bazalarının toplantıda bulunmamaları veya geldikleri halde oylamaya katılmamaları sonucunda reddedilmesi, bir nevi hükümet buharına sebep olmuştur.

Yasama Meclisleri üyeliği, yalnız siyasi partilerin sayesinde elde edilen ve himayesinde elde tutulan imtiyazlı ve avantajlı bir mevki olduğça; parti adamlarının bu konularda, herşeye rağmen, müsterik ve müteşanit hareket etmeleri beklenirse de; ara yerde Parlamentonun nüfuz ve itibarının zedelenecigi ve hükümetin ahenk ve otoritesini sarsılaçğı da muhakkaktır.

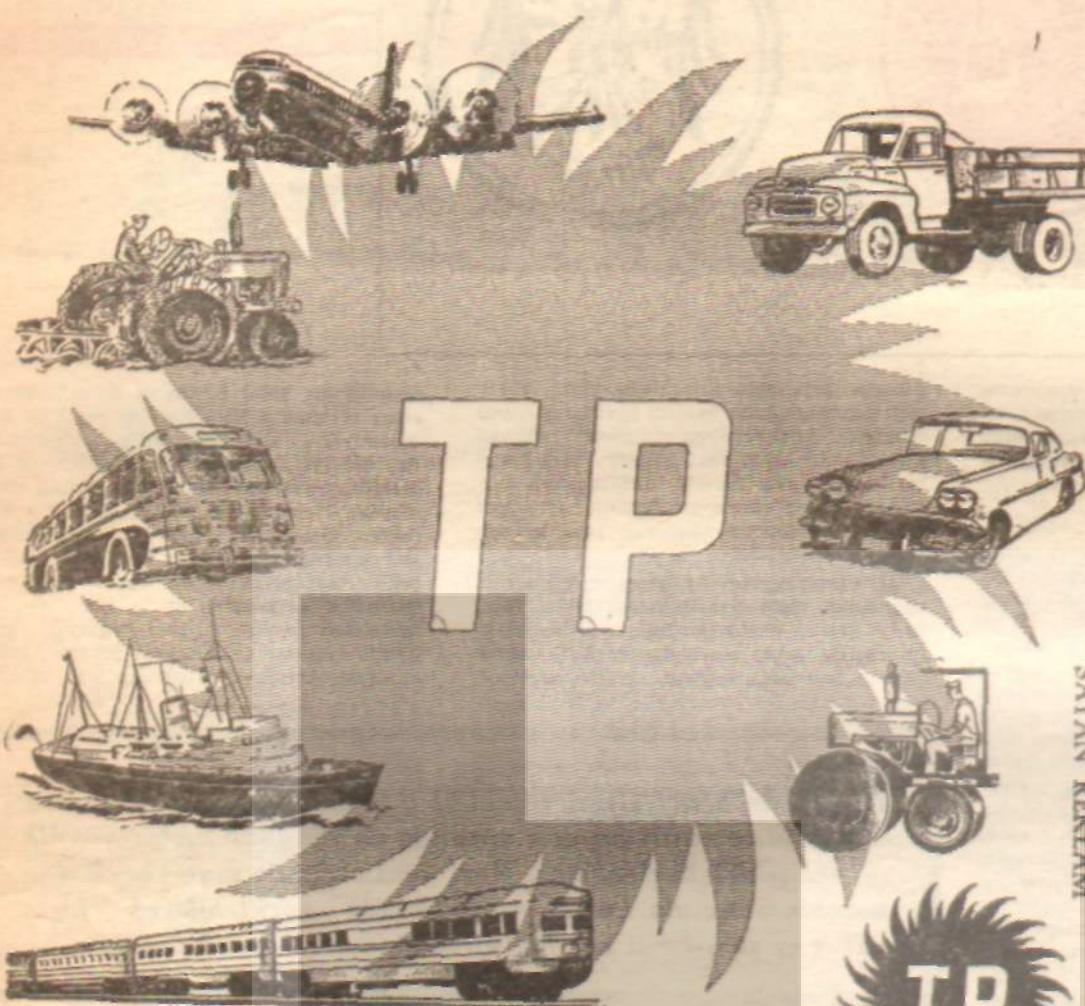
Vazgeç'imez adamlı demokrasi

6. Liberal demokrasilerde, nisbi temsil usulü ile yapılan seçimler sonunda, umumiyetle bir partinin tek başına hükümet kurabilecek sayıda çoğunluk elde etmesi kabil olmadığından, iki veya daha fazla partinin ortaklı¤ ile koalisyon kabineleri teşkil zorunlu¤u vardır. Ancak, hükümet, mahiyeti kabî, aktif ve kapsayıcı bir organ olduğu için, koalisyon kanatları arasında tam bir ahenk ve tesanüt bulunu¤u ve buna hem bakanların, hem de mensup oldukları parti gruplarının sürekli şekilde ve baþıca meselelerde uyması zaruri¤dir. Aksi takdirde, koalisyon kabinesinin esas bir faaliyet ve içraatta bulunması, yani hükümet etmesi mümkün değildir. Bu

Oman Büyüko¤lu

Kendi öz malın olan petrolü kullan...

TÜRKİYE PETROLLERİ A.O.

(BASIN — 23171)

(Mahkeme kararıyla yayımladığımız tekziptir)

YÖN DERGİSİ YAŞI İŞLERİ Müdürlüğüne

20 Kasım 1964 günde ve 86 sayılı nüshanzın 10. sahifesindeki (Polis dertleri) başlıklı ve S.A. imzalı yazısı; Sayın Basın mensuplarımızdan her zaman bize yardımcı olan uyarıcı görüş ve düşüncelerini ihtiva eder timlikle önerme okudu.

Başlangıçta meslekerin objektif bir açıdan ele alındığı hissini uyandırmaya çalışan bu yazının ne kadar ustaca kaleme alınmış olursa olsun bir takım dedikodular dile getirmek, vatandaşın polise polis mensuplarının üstlerine karsı güven duygularını sarsmak ve vikmak gavesini taşıdığı okurlarınızın da gözünden kaçmamış olacaktır.

Yazının görüşünün ve misali olarak ele aldığı olurların bakıtkatlığı ilgisini bulunmadığını hedeflemek için aşağıdaki açıklamayı zarruri görürüm:

1 - Yazdaki iddiann aksine halkın polise, polisin kitfetere karşı güven ve sevgisi vardır. Bunun en bariz delili garip memleketterinin aksine büyük şirherimizde orta-

lama 700 kişiye bir polis düştü gü halde halkla polis minasibetleri karşılıklı sevgi ve enlasisin testisyle çok normal ve örenk bir şekilde ceryan etmektedir.

Polisin kanun dışı hareketleri idiat haline getirmiş kimselerle vatandaş huzuru hesabına yaptığı mücadele halk ve polis râfiabeti değil, kanuna saygı duymayanlarla polis arasındaki müraabedebetidir.

Aeaba yazar bu çevrelerden duydularını ele alarak halkın polise güveni yoktur sonucuna mü varıyor?

2 - Sokakdaki adam polisin gayri meşru kazanç sahiplerine boyun eydiğini iddia etmekte imiş.

Böyle yuvarlak läflarla ve mehöble dayanarak bir camayı gayri meşru kazanç sahiplerinin himaye edicisi gibi göstermek belki yazar için bir maksada ulaşma vasıtası olarak kullanılmak istenmiştir.

Böyle bir iddiayı ortaya atan ve böyle bir yazıya gazetede yer

verenler, bunun kanunu ve vedeni hesabını vermiyecelerini mi sanıyorlar?

Sokakta adamın bu intibadın edinen vazarin gayri meşru kazanç sahiplerinin nerede ve kimler tarafından himaye edildiğini testis ederek bunu yetkili makamlara aksertmesi bir memlekette ve meslek vazifesi değil midir?

Biz bugün düstükleri müfteri durumundan sıyrılmaları için yazan ve gazetenin meş'ullerini isbat davet ediyoruz.

3 - Emniyet camiası kanunla kendilerine verilmiş vazifeleri vatandaşlara eşit şekilde muamele yapmak suretiley, yerine getirmek gayreti içindedir. Kendilerine hiç bir nüfuzlu sistem içinde itirazsız telkin yapılmış değil. Ve bu camia; ancak huzura bozun ve sağ teşkil eden fikirlerin karşısındadır.

4 - Poliste bir Eğitim programı vardır. Günün şartlarına göre polis Amir ve memurlarının yeni bilgilerle tezchiz edilmesi bu programda gaye olarak yer almaktadır. Meslekte mevcut ilk okul mezunlarına genel ve meslekî bilgiler verilmiş ve kendileri hızla eiverişli hale getirilmüşlerdir.

Yazar bu konuyu merak edip ilgiliilerden bilgi almak zahmetine katlanısva böylece peşin bir hukme varmadı.

5 - Bugünün muhtaç olduğu polisi mevdana getirmek için: mesleği arzu edilir hale sokmaya ve tâhsili kimseleri kazanmaya çalışıyoruz. İse başladığından bugüne kadar 1535 personel alınmıştır. Bunlardan 30 zu vükkese, 500 ile, mültebâkî orta okul mezunuudur.

6 - Emniyet camiasında tayin, nakil, terfi, tecziye mevzuat hâ-

TİCARE DOÇENT!...

Geçen sayımızda mahkeme kanadıyla yollanmış çaresiz bir tezip yazısı yayınladık. Doç. Dr. Naci Kinaç, «Ticaret Sicili» adlı incelemesinden aktarmalar yapan kürsü profesörü Prof. Dr. Ekrem Edgü'yi suçsuz çıkışma çabası içindeydi. Bu, geriye kalan zor bir işti. Nitelikle Kinaç da, mızrağı cuvala süzülmekten da zor olan bu işi becermiş söylemeyecektir. Çeviriler için kitapta bana teşekkür edilmişdir. Bir de bir çevirisi bahis konusu olsa, bunu belirtmek ve çevrilen kâsimları turnak içine almak gerekiydi. Sonra, Dr. Naci Kinaç'a teşekkür hikâyesi sonrasında ortaya çıkmış bir meseledir. Söyledi ki, kitabı 1963 yılı baskısında (20 lira bedelli 188 sayfalık kitap) Prof. Dr. Ekrem Edgü, Dr. Naci Kinaç'a hâc bir atışta ve teşekkürde bulunmadan onun yazısını serbestçe aktarmıştır. 1964 baskısına, Kinaç'a yine hâc bir atışta bulunmadan bir kuru teşekkürün konmasının sebebini açıklamamış, çaresiz Kinaç'ı herhalde menmen etmeyecektir.

Kinaç, yazının bir kismı, «Edgü'nün bir makalesinin beraberinde yaptığı bir genişletilmesinden ibarettir» dierek, hocayı kurtarmak için kendi kendini suçlama durumuna düşmektedir. Zira, Kinaç'ının incelemesinde Edgü'ye herhangi bir atış yoktur. O halde ya Kinaç Edgü'den aktarmıştır, ya Edgü Kinaç'dan. Her iki halde de durum aynıdır.

Kinaç, bu fikir korsanlığına «Kürsü profesörü ile Akademiler Kanun ve yönetmeliklerinin öngördüğü yakın işbirliği» adını vermektedir!

Kaldırı ki, Millî Eğitim Bakanlığı fikir korsanlığı ile ilgili lenmiş ve Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Reisliğine durumu sordugu bir yazı ile YÖN'e bildirmiştir. Akademi Reisliğinin Bakanlığa vereceği bilgi, durumun aydınlatmasını sağlayabilir.

İki cami arasında çaresiz kalan Dr. Kinaç'a doğrusu sedik...

kümelerine, zaruret ve şapflara göre yapılmaktadır.

Tüzük ve yönetmeliklere göre ve zaruretlere uyularak yapılan yer değiştirmelerin; bir tehdit vasıtası gibi göstermek, bulundukları yerlerde zararlı hale gelmekler halde orada kalmaya çalısan bir kaç kişinin telkin eseri olası gerek. Ana Yasama göre her idari işlem kazal murakabeye tabii olduğundan haksız yere hakkindaki nakıl işlemi yapılanların başvuracı merciler varken bu konudaki tasarrufları yine peşin bir kanata değişik bir yönden göstermeye çalışmak acaba teşkilat içinde huzursuzluk yaratmak için mi yapılmaktadır?

Kartal polis karakolu mensuplarının toptan değiştirilmesinin hangi icapla yapıldığını bilmeyen yazarın bu olayı, yanlış bir hükmünden delili olarak ileri sürmesi ne kadar gariptir.

7 - İspanya'daki Uluslar arası kongre polisi niteliktedir. Benimle Ankara Valisi bu kongreye Türkiye adına katılmıştır. Yeşilköy'de uçağa binerken benimle yapıldığı, bir kelimde katılmadan yazılılığı ileri sürülen konuşma tamamen hayâl mahsulüdür. Hakkatla bir ilgisi yoktur. Bu konrede umumî hâye'te Başkanlık da etti. Türk Heyetiolarak Milletler arası trafik mes'elelerinden yurdumuzu da ilgilendiren konularda gerekli izahlarda bulunduğu.

Yazar; benim yabancı bir memleketteki trafik toplantısına gitmek için giderken o günlerde İstanbul Trafik Müdürlüğü'nde bazı yolsuzluklar meydana çıkarılmıştı. Acaba yazısına cevap vermek için mi öne sürümüştür?

Hükümet: Interpol toplantısına benim başkanlığında Ankara Valisi ve Türkiye'de Interpol işlerine bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü 5. Suba Müdüründen kurulu bir heyetin katılması tensip etmiştir. Bu seyahat için yol tescitlerini Devletin Üdemesi geneliktedir. Türkiye'de çalışan yabancı uçak şirketleri; her yıl Emniyet mensuplarına dâniyi tanıtmak için para ve seyahat imkânları tanımışlardır.

Cenneti Amerika'ya resmi bir vazife ile giderken benim bu imkânlardan faydalananak bir hayatı barak olan uçak bilet ücretlerinin hâlinde kalması sağlanamamış fena mi olmuştur?

Biz istar ve rica ile bedava bilet temin etmiş değiliz. Otelden beri mevcut ve tamamış bir imkân en iyi şekilde kullandık.

8 - İstanbul Polis Reviri; doktorları ve diğer personeli ile mesai saatleri içinde meslek mensuplarını kabul durumundadır.

Burada tedavileri mümkün olanın yanına Devlet Hastanelerinden faydalananak Keyfi İdare yıldızlarından ayrıldıkları ileri sürülen Dahiliye mütehassisi ile asabiye mütehassisi karyerlerine dönmenin kendi gelecekleri bakımından

iyi olacağını ifteri sıfırerek ve israrlı isteklerini üzerine camiadan uzaklaşmalarıdır.

Bütçe imkânlarına göre İstanbul'da ilâc, ödeneği verilmektedir. Resmi eczahane olmadığına göre ilâc elbette özel eczahanelerden alınacaktır.

Yazıcı; İlâc alımı içinde bir kâynı yapıldığı hiss uyarılmak istenmektedir ki, bu cihette diğerleri gibi gerçekle uymamaktadır.

9 - Asılsız, noksas ve hakikatle ağâh olmayanlar tarafından verilen bilgilerin ve bu malzemelerin dayanarak yürütülen müslâlahaların (böyle yoneltilen polisten vazife beklemek komik olur) cümlesiyle netçeve bağlanın istemesi; yazının hakiki maksadının polis derhâlini teşrif değil, Emniyet camiasında bir güvenliklik havası estirmek ve onun başında bulunanları zedelemek olduğunu anlaşılmaktadır.

Bu yazının (sureti hâktan görünenek) camiamiza ve onu vedenenlere karşı maksatlı hareketi icap ettirecek sahî nizâhî olduğunu düşünsek bile; avda Genel Müdürülükten verilen 8000 bin emrin ancak 10 tanesinin utbîk kabiliyeti olduğunu söyleyecek kadar kehanete dayanan idâiaları tetkik ve tâhâk etmeye muktedir bir derginin bu yola girmeye rek vaziyi avnere nesretmesi bizi üzmüştür.

Dergi yekâillerinin vazidiyi poison ve yanlış müslâħâ ve hükümlere istirak ettiğine de inanmak istemiyoruz.

Can mal şeref ve haysiyetlerin ferzeath koruyucusu, her türlü maddi zorlukları insan istisna çalışmalarıyla venime uğrasan sefeli Emniyet mensupları hâkinâkâti vanlış kinamaların tâmamen yazârına alt olduğunu da dergice okurlara ömle duyarılır. Ümîndevim Seref koruvuların şefelerine saldırmamın tehlîkeli bir oyun olduğunu hatırlatmak istebi tekzip yazımızın Basın Kanunu hükümlerine göre neşriye ederim.

Ahmet Demir
Emniyet Genel Müdürü

IMECE

Özellikle Köy Sorunlarını
İşleyen

AYLIK FIKİR VE SANAT DERGİSİ

IMECE'yı Ankara ve İstanbul'un başlıca bayillerinde bulabilirsiniz.

Fiyat 100 kurus, yıllık abone 10.— liradır.

Abone ve haberlesme adresi:
P.K. 373 — ANKARA

BEREC GREVİ BAŞLADI

Adil Aşçioğlu

Berec pil fabrikasındaki grevi, Türk sendikacılığı mutlaka tam bir başarıya ulaşımak zorundadır. Bu grev, sendikaların grev yapacak güçte olmadıkları kanısına kapılarak, sendikacılığı küfürmeyen işverenler için unutulmayaçak bir ders teşkil etmelidir. Bu ders, elbirliği ile verilmelidir.

Türkiye Petrol Kimya ve Atom İşçileri Sendikasının Berec Pil Batarya Sanayi A.Ş. de çalışan işçileri sendika etrafında toplamaları kolay olmamıştır. İşveren, yillardan beri şiren saltanatına bir son verilmemesi için yanında çağlıştırdığı ve coğuluğu kadın olan işçilerinin adı geçen sendikacılığı üye olmaları için her çareye başvurmuştur. İşçiler sendikacılık yapmağa çalışanlar işlerinden atılmış, böylece sendikacılık olacaklarla gözdağı verilmiştir. Fakat İşçiler işten atılmak tehdidi karşısında yılmamışlardır. Bunun üzerine işveren elini çabuk tutup, İşçilerin Türkiye Petrol Kimya ve Atom İşçileri sendikasına girerek toplu sözleşme isteği ile karşısına çıkmadan zam teklifinde bulunmuştur. İşveren bu suretle sendikacılık ile sağlanacak hakları kendiliğinden kabul edivormus gibi bir intiba yaratarak, İşçiler sendikaya girmenin lüzumsuz olduğunu anlatmak istemiştir. İşçiler adına toplu sözleşme yapmak yetkisi 275 sayılı kanunla sendikalara tamindır, halden Berec fabrikası bazı işçi temsilcileri ile işbirliği yaparak ve onları menfeşlerin sağlayarak adı geçen sendika işyerindeki işçilerin coğuluşunu sağlamadan, işçi temsilcileri ile bir sözleşme imzalamış ve bu sözleşmeye göre işçi ücretlerini yüzde 20 oranında artırmıştır.

Bu zamman işçilerini karşılamaktan uzak olması bir yana, tam olarak da uygulanmaması, ve işçilerin İşverenin bu ownunu anlamaları ve Türkiye Petrol Kimya ve Atom İşçileri sendikasının da sürekli uyarmaları sonunda hemen hemen tamamı zamandan sonra sendikaya üye olmuşlardır.

Böylece İşyerinde işçilerin coğuluşunu elde eden sendika İşverenin toplu sözleşme görüşmelerine çağrımış ve uzun süren görüşmeler sonunda İşveren yüzde 15 oranında bir zam, yılda yarım aylık ücret tutarındaki ikramiyeyi bir yarım ücrette çıkarmak gibi son derece makul sendika isteklerini kabul etmemiştir. Görümlerimizde sendikaya üye olmuşlardır. Böylece İşyerinde işçilerin coğuluşunu elde eden sendika İşverenin toplu sözleşme görüşmelerine çağrımış ve uzun süren görüşmeler sonunda İşveren yüzde 20 oranında artırmıştır.

Bu haftanın başında sabahın erken saatlerinde başlayan grev için Petrol-İş sendikası görevmelerin kesildiği andan başlayarak hemen grev hazırlıklarına girmiştir. 275 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden bu yana sendikaların yaptığı bütün grevlerin başarısı oldukça iddia edilemez. Bu başarısızlığının başlıca sebebi de greve giden sendikaların malı bakımından güçsüz olmaları yüzünden dolayısiyle grevçileri gerekliliği gibi destekleyemediklerini bildirmek yerinde olur. İşverenler bir yandan grevlerin başarı oranındaki bu düşüklüğü, bir yandan da sendikaların halkoyunu dik kate alarak gelişmiş grevlerle gitmek istemediklerini bildikleri için sendikaların grev tehditlerini çok ciddiye almamaktadır. Fakat bu kez Petrol-İş tarafından girişilen grevin bundan önceki grevlerle kıyasla bazı Özellikleri vardır. Bu özellikleri başında Petrol-İş'in Berec'teki grevlerini yalnızca destekleyebilecek genis mallı imkânları sahibi kuvvetli bir sendika olmasa gelmektedir. Fakat bundan belki daha önemli olan özellik bu grevin sadece Petrol-İş sendikası tarafından değil Türk-İş tarafından da desteklenmesidir.

Bilindiği gibi yakın zamanlarda sendikalar grev kararlarını kendi başlarına vermektedir. Fakat son olarak Türk-İş tarafından alınan bir karar gereğince Konfederasyon yurdun çeşitli bölgelerinde kurulu temsilcilerine bağlı sendikalar, grevlerin koordi-

Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Ziya Hepbir

«Çetin ceviz»

dise edilmesi ve ısraklenmesi için bir komite kurmuşlardır. BUNDAN BÖYLE GREVE GİDECEK OLAN SENDIKALAR UYUŞMAZLIKLARINI BU KOMİTEYE HAVALE ETMELİ VE ANCAK BU KOMİTENİN TASVİBİNDEN SONRA GREVE GİTMELİDİRLER. BERECE GİRİŞLEN GREV BÖYLE BIR KOMİTENİN VERDİĞİ KARARA DAYANMAKTA, BÖYLECE HER BAKIMDAN TÜRK-İŞ'E MAL OLMUS BULUNMAKTADIR. GENÇLİK TEŞEKKÜLLERİ, DE GREVI DESTEKLEMİKTEDİRLER.

Bütün bu özelliklerden başka Petrol-İş yöneticilerinin mücahitdeci karakterlerini ve sendikaya bağlı üyelerin Berec'teki kardeşlerine yardım etmek için her türlü fedakârlığa hazır olduklarını hesaba katmak gerektir.

Eldeki bilgilere göre Berec fabrikası yüksek kırlar sağlayan bir işyeridir. Bu sebeple İşverenin kazanmadığı için sendikanın ücret zamlarını reddettiği sanılmıştır. Genel olarak bütün İşverenler, ücret zamı isteklerini karşılayamayacaklarından değil, fakat başka sebeplerle bunları geri çevirmektedirler. Bu sebeplerin başında işçi ücretlerini artırarak ucuz ve kolay işçi bulmak imkânını kaybetmek korkusu ve işçiyi zam istemeğe, yani mücadeleye alıtmak korkusu vardır. BUNDAN BOSKA İŞYERLERİNE ZAMLA İSTEMEKTEN GÖZLEMEK İSTİKLİKİ İÇİN HİSSE EDİLMESİ DEĞİL, ALIŞVERİŞ İÇİN HİSSE EDİLMESİ GEREKİGİNE İNANMIŞLARDIR.

Berec İşyerinde greve gitmeden önce Petrol-İş tarafından Taştaladakı bir sinemada yapılan toplantıda coğuluşu kadın olan İşçilerin sendika başkanı Ziya Hepbir'in konuşmasını beğenmemelerinin sebebi, bu konuşmadada meselenin yalnız ücretler bakımından değil, çalışma şartları ve sermaye ve emek ilişkileri bakımından da tamamen İşçilerin yararına olacak ele alınmış olmasıdır. Bu konuşmadada fabrikaların İşyerlerinde değil memleketin malı olduğu yolunda sendika başkanı Ziya Hepbir'in İleti sürdürüfü şirket işçilerin görüşlerinin tam bir ifadesi olarak sevinçle karşılanmıştır.

Bütün bunlar Berec İşvereninin bu grevde boş bir tehdit değil fakat bir «çetin ceviz» le karşı karşıya bulunduğu göstermektedir.

Bazı İşverenler de işçi haklarını sonuna kadar savunan yola

riyla grevin kanunsuz sayılması sonunda işverenin işverenin grevcilerin yerine yeni işçiler alıp çağlıştırmayı karşısında grevciler hareketsiz kalmamış ve işverenin yeni işçiler alımmasına karşı bazı gösterilerle karşı koymuşlardır. 275 sayılı kanuna göre Savcılığın bir grevin kanunsuz olup olmadığı hakkında karar vermeye yet kisi yoktur. Bu hususta ancak mahkemeler karar verebilirler. İşverenin kanuna aykırı davranışlarına karşı hareketsiz kalan Çankaya Savcılığının İşçilerin en meşru haklarını durdurmak veya baltalamak söz konusu olunca hemen harekete geçmemi Anayass ile teminat altına alınmış olan grev hakkının özünü zedelemiştir. Gerçekten Yapı-İş grevinde İşveren ulaşırma kurulunun kararını kabul etmemiş ve bunu üzerinden de İşçiler greve başvurmuşlardır. 275 sayılı kanuna göre, grevin başlamasından önce geçmesi gereken 6 iş günü silre ulaşırma kurulu tarafından düzenlenenecek tutanakın taraflara tebliğinden itibaren başlar. Yapı-İş grevinden önce ulaşırma kurulu böyle bir tutanak düzenlemiştir bunun kabahati İşçiler yüklenmez. Asıl olan İşverenin veya İşçi sendikasının ulaşırma kurulu kararını kabul edip etmemesidir. Ankara Oteli İnşaatının İşveren Emevi İnşaat A.Ş. ulaşırma kurulu kararını kabul edip etmemi bildirmediğinden İşçilerin grev hakları doğmuş bulunmaktadır. Hal böyleyken Çankaya Savcılığının İşverenin İşverenin yeni İşçiler alarak grevi etkisi bırakmasına imkân verecek bir karar olması ve polis kuvvetlerinin de grevcileri İşverenin İşverenin önünden zorla uzaklaştırarak İşverenin dışarıda yeni İşçiler sokulmasını sağlamak 275 sayılı kanunun ve Anayasanın açık bir şekilde İhlali demektir.

Bu durum karşısında inşaat İşçileri ve Yapı-İş Federasyonu haklarının korunması konusunda karşılaşlıklar engellerden yoksun ve grevin polis zoru ile durdurulmak istenmesine karşı bir yandan Keskin Ağır Ceza Mahkemesine başvururken diğer yandan de çeşitli rösterlere girişmişlerdir.

Böylece İşçiler, kanunlara tâmmâ bir hakkın resmi makamlarca fileen ellerinden alınmasına eskisi gibi seyirci kalmayacaklarını açıkça belirtmiş olmaktadır.

Bir yıl aşan bir tecrübe 275 sayılı kanunun ekonomik ve sosyal hakları korumak ve geliştirmek konusunda İşçiler yeteri kadar teminat sağlamadığını göstermiştir. Bazı İşverenlerin İleti sürdürüfü şirket işçilerin görüşlerinin tam bir ifadesi olarak sevinçle karşılanmıştır.

Yapı-İş, Federasyonu, bundan önce Ankara'da düzenlenen BMM'ne kadar uzayan olumu yürüyüşü ile İşçilerin haklarını savunmak hususunda mücadeleye azınlı, gerçekler iyi görünen bir işçi örgütü olduğunu ispat etmiştir. Ankara'da BMM'karısında yapılmakta olan İÜks Ankara Otel İnşaatındaki İşçilerin grevinin de Federasyonun bütün baskılarla rağmen yürütülmeye kararlı olduğu BMM'karısında desteklenmek gereğini öğrenmelerine yardım etmiştir. Nitekim Yapı-İş Federasyonu bu gerçeği görünen ve anlayan bir işçi örgütü olduğunu bundan önce BMM'ne kadar uygulandığı ve Ankara yürüyüşünde ispat etmiştir.

Yapı-İş'in Ankara grevi - Savcı, Anayasayı çiğnedi!..

Bir yıldan fazla bir süredir yürürlüğe girmesinden bu yana sendikaların yaptığı bütün grevlerin başarısı oldukça iddia edilemez. Bu özellikleri başında Petrol-İş'in Berec'teki grevleri yalnızca destekleyebilecek genis mallı imkânları sahibi kuvvetli bir sendika olmasa gelmektedir.

Fakat bundan belki daha önemli olan özellik bu grevin sadece Petrol-İş sendikası tarafından değil Türk-İş tarafından da desteklenmesidir. Bilindiği gibi yakın zamanlarda sendikalar grev kararlarını kendi başlarına vermektedir. Fakat son olarak Türk-İş tarafından alınan bir karar gereğince Konfederasyon yurdun çeşitli bölgelerinde kurulu temsilcilerine bağlı sendikalar, grevlerin koordi-

nakla yakın isteklerin İşverenlerce kabul edilmemesinden doğmuştur.

Yapı-İş, Federasyonu, bundan önce Ankara'da düzenlenen BMM'ne kadar uzayan olumu yürüyüşü ile İşçilerin haklarını savunmak hususunda mücadeleye azınlı, gerçekler iyi görünen bir işçi örgütü olduğunu ispat etmiştir. Ankara'da BMM'karısında yapılmakta olan İÜks Ankara Otel İnşaatındaki İşçilerin grevinin de Federasyonun bütün baskılarla rağmen yürütülmeye kararlı olduğu BMM'karısında desteklenmek gereğini öğrenmelerine yardım etmiştir. Nitekim Yapı-İş Federasyonu bu gerçeği görünen ve anlayan bir işçi örgütü olduğunu BMM'ne kadar uygulandığı ve Ankara yürüyüşünde ispat etmiştir.

Kurtuluş Savaşı Destanından:

İKİNCİ BAB Yıl yine 1919 ve İstanbulun hâli Erzurum ve Sivas Kongreleri

Biz ki İstanbul şehriyiz,
seferberliği görmüşüz:
Kafkas, Galicya, Çanakkale, Filistin,
vagon ticareti, tifus ve İspanyol nezlesi,
bir de İttihatçılar,
bir de uzun konulu Alman çizmesi
914'ten 18'e kadar
yedi bitirdi bizi.
Mücevher gibi uzak ve yetişilmezdi şeker,
ermiş altın paşasına gazyası
ve namusu, çahıkan, fakir İstanbullular
şidiklerini yaktılar 5 numaralı lâmbalarında.
Yedikleri müsir kocanıydı ve arpa
ve süpürge tohumu
ve çöp gibi kaldı çocukların boynu
ve İfikin Tarabva'da, Pötisan'da ve Adada kuşlupta
aktı Ren şaranları su gibi
ve şekerin sahibi
kaçladı Milovic'in vorganına 1000 hıralıkları
Milovic de beyaz at gibi bir kari.
Bir de sakalı Halifenix
bir de Vilhelm'in büyükleri.

★
Biz ki İstanbul şehriyiz,
güzelidir,
dört yamızı mavi mavi dağdır, denizdir.
Öfkeli, büyülü bir şair:
«Ey bin kocadan arta kalan bilmem neyi bâkırı
demis bize
ve bir başkası.
Yekpare Acem mülküñü feda etti bir senkimiz.

★
Biz ki İstanbul şehriyiz,
İşte arzederiz halimizi
Türk halkın yılçe katına.
Mevsim yazdır,
919 dur.
Ve tesrinlerinde geçen yılın
dört dîvâle teslim ettiler bizi,
gözü kanlı dûvâle
anadan doğma çırıl çiplak
Ve kurumuştı
ve kan içindeydi memelerimiz.

★
Biz ki İstanbul şehriyiz,
Fransız, İngiliz, İtalyan, Amerikan,
bir de Yunan,
bir de zavallı Afrika zencileri
yedi bitirdi bizi bir yandan,
bir yandan kendi köpek döllerimiz :
Vahdettin Sultan
ve damadı Ferit
ve İngiliz muhipleri
ve mandalar.

★
Biz ki İstanbul şehriyiz,
yükse Türk halkı,
malüm olsun çektiğimiz acilar...
919 Temmuzunun 23 üncü günü
pek mütevazı bir mektep salonunda
in'ikad etti Erzurum Kongresi

★
Erzurum kişi zorludur, balam,
tandırında tezek yakar Erzurum,
buz tutar yiğitlerinin biyığı
ve geceleyin karlı ovada

★
kaşkatı katlaşmış, donmuş görüşsün karanlığı.
Erzurumda kavaklar, balam,
Erzurumda kavaklar tane tane,
kavaklarda tane tane yapraklar

Milliyetçi bir yayım organı olan YÖN, neden Nâzım Hikmet'in şiirlerini yayımlıyor, denmektedir. Yayımlıyor, zira Mısır'da Cezayir'de, İtalya'da, Fransa'da, Birleşik Amerika'da yıllardır eserleri oynanan ve şiirleri her dile çevrilen Nâzım Hikmet, Türk Kültürüniin olduğu kadar, Milli Kurtuluş Savaşımızın da ayrılmaz bir parçasıdır. Milli Kurtuluş Savaşımızı en iyi dile getiren şair Nâzım Hikmet'tir. Bu şiirleri reddetmek, Kurtuluş Savaşımızı inkâr etmek demektir. Nâzım Hikmet'in, bütün milliyetçilerin belleklerinde her an canlı tutmaları gereken bir şiirini yayımlıyoruz.

YÖN

Ve terden ve toz dumandan ve sinekten geçirilmez
Erzurumda yaz gelip de bastı mıydı sıcaklar.

★
Erzurumun düzdür, toprakta damı.
Erzurum güzelleri gıyier, balam,
incecik ak yünden ehram.
Yürek boyun büker, balam,
Erzurumlu türkülere.
Halim selimdir Erzurumun adamı
ve lâkin dönenin gözü bir kere...
Erzurumda on dört gün sârdü kongre,
orda mazlum milletlerden bahsedildi
bütün mazlum milletlerden
ve emperyalizme karşı dövüşlerinden onların.

★
Orda, bir Şûrayı Milliden bahsedildi,
İradei Milliyeye müstenit bir Şûrayı Milliden.
Buna rağmen
«Bütün aksamı vatan bir küldür» denildi.
«Kabul olunmaz, denildi.
Manda ve himaye...»

★
Buna rağmen,
İstanbulda bir çok hanımla beyler, paşalar,
Türk halkından kesmislerdi umudu.
Yağdırıldı telgraflar Erzuruma :
«Amerikan mandası alıma girelim» diye.
«İstiklâl, diyorlardı, şâyan arzu ve tercihît, ama
bugün bu, diyorlardı, mümkün değil.
Bir kaç vilâyet, diyorlardı, kalacak elde,
su halde, diyorlardı, su halde,
Memaliki Osmanîyenin cümlenesine şâmil
Amerikan mandaterliğini talep etmeyi
memleketimiz için en nâfi
bir şekli hal kabul ediyorum».

★
Fakat bu şekli hali kabul etmedi Erzurumlu,
Erzurumun kişi zorludur, balam,
buz tutar yiğitlerinin biyığı.
Erzurumda kaskatı, dimdik ölü adam,
kabullenmez yılznlığı...

★
İstanbulda hanımlar, beyler, paşalar,
rül perdeler, kravatlar, apotepler, şîseler,
cîti pîti dilleri ve pamuk zîbi elleri
ve bicare telgraf telleri
devretmek için Amerikâva Anadoluyu
söyle dîvârlardı Erzurumdaflar :
«Bizi bir basımıza bırakısalar,
tarafçılık cehalet

ve çok konuşmaktan başka misâbet
bir hayat kuramayız.

★
İste bu yüzden Amerika çok işimize geliyor.
Filipin zîbi bir vahsi memleketi adam etti Amerika.
Ne olacak,
biz de on bes, virmi sene zahmet cekeriz,
sonra Yeni Dünvanın sâvesinde
İstiklâl kafasında ve cebinde taşıyan
bir Türkîye vücûda geliverir

Amerika içine girdiği memleket ve millet hayrına
nasıl bir idare kurduğunu
Avrupâva söstermek ister.
Hem artık işi uradıya gelmez.
Çok tehlikeli anızı vasıvoruz,
sergizest ve cidal devri geçmiştir.
Türkîye genis kafâh herkac kişi belki kurtarabilir.»

★
Dört Eylül 1919'da toplandı Sivas Kongresi
ve Sekiz Eylülde
Kongrede bu sefer
yine ortaya çıktı Amerikan mandası.
Ak keyunla kara koynun
geçitte belli olduğu günlerdi o günler.
Ve İstanbuldan gelen bazı zevat,
sapşarı yılznıklarıyla beraber
ve İhanetleriyle birlikte
bir de Amerikan gazeteci getirmiştir.
Ve Erzurumdan ve Sivaslılardan ve Türk milletinden çok
ihsbu Mister Brav'a güveniyorlardı.
Bu zevata :

Amerikan «ATLAS» dergisi, köy enstitülü yazar Mehmet Başaran'ın «Yeni ufuklar»da çıkan bir yazısının çevirisini yayınladı. Başaran'ın bu ilgi çekici yazısını aktarıyoruz:

EGİTİMDE AMERİKANLAŞMA VE AMERİKAN EGİTİMİ

Mehmet Başaran

Amerika
apartman
demek

Büyük sanatçı Moliere, «Rusya Jantions» adlı yapımdında oysa kışlere giden, olsalar hem deşehirde uyku yapar her şey pilden asan sevdiği tipi canlandırmaktır. Bu davranışın gülünçlüğü ile ortaya köymektedir. Toplumların yaşayışında da böyle bir dönem olacak ki, bidez 1950'lerden sonra boşylan «Amerikan Hayvanlığı». Moliere ustam, ustahım gölgeliyecek derecelere varmaktadır.

Yazımızda, bu durumu işleyen yapıtlar da görülmüştür. Yirmi beş kurusa Amerika (N. Tiralı), Harputta Bir Amerika'b (C. Felemi) ve Aziz Nesin'in hanı hikayeleri ilk akla gelendlerdir. Süpəsiz daha da yazılıacaktır. Hastalık tüm ateşiyle sürüp gidiyor gibi.

Bir yoluyla bolup Amerika'ya eteklər gitmek, ihtisas yapmağa gitmek; Amerikan estayı kulandırmak, evini Amerikalılara kira vermek, Amerikalılarla «şəhərlik» etmek, kuzun bir Amerikalıyla

evlendirmek v.b. Nicelerinin «ülküsi» olmuş bir ülkü uğrunda hayli Jantion'luq edinmiştir. Doğrusu büyük dostumuz da bu «ülkü»nin çekiciliğini atemiz artırmak için elindeki cettevene demo-

mine Türk yardım «fondus» edil-

dukları etkili ve mesai bir şecline kılansızmadır.

Mevkii sahibi bir zar göve diyordu geçen gün: «Ben onu buna bilmem... Sittin sene namusunu bizmet edip en yüksek mevkilere çırkan, emekliliğinde basın sokaç bir ev bili edinmezsin bu memickette. Naptıp yapmaz gönüllü açıp bir Amerika gezisi yapmaz insan. Bir iki yıllık bir Amerika apartmanı demek kardeşim... Usteliğ itibarın artırov bütünlük kapilar açık oluyor sana döñüsünde.»

Resmi ağızlar da gerek konuşmalar, gerek kraatları ile bu alanda geri koymama çabasında...

Görilmemiş kalkınma devrinin büyükleri her alandaki sağlam gelişmelerimize bakıp bakıp: «Küçük Amerika olma yolundayız» demiyorlar mıydı?

İnsanlığın, «Birleşmiş Milletler» ülküsünü gerçekleştirmeye cahtılış çığda geri koymış bir ulusun Jefferson'un, Lincoln'in,

Roosevelt'in Amerikasıyle kurduğu bağın gülenceşesi sevinilecekk bir olaydı şüphesiz... Ama dünya milletleri ailesi bir «Uyruk» değil de bir «Üye» olarak katılma rızası gerektiğini düşüncelerimizin anlayamadığı şeyler vardı ortada. Padişahların başka uluslararası tanzimatlar «özel haklar» yüzünden çektiklerimiz akılumuzda gelyyor da yurdumuzu suç işleyen yabancı uyrukuların bizim mahkemelerimizde yargılanmasına ne diyeceğimizi bilememiyorduk. Bazi av tüfeklerinin çocukların dansı denemesi hoşu gitçecek bir sey de bildi. Plânsız programız bir yonetimin yaratılış aksınlar top lummumu bus bus bunalırken 27 Mayıs'tan pek az önceye dekin «Büyük dost» um temsilcisinin o günlerin başıla doluğunu garnibimize gidiyordu... Amerika'ya gidecekler için açılan kurslarda çok iyi başarı tutturunlar yerine deşük başarılı, zayıf kişilerin tercih «dilmesi» şashılığımızı artırıyordu...

Bakanlığa verilen ilti matom

Bütün içindir ki Devrim bükümü Amerikalı yapıtlar arasında «bükümdarlık», açısından inceletmesi yüreklerimizi ferahlatırırı. Ama A. L.D. nın Türk'ike Eğitim bölümünü başkanı William Wirinikle'in 23 Mart 1962 de Millî Eğitim Bakımına verdiği memorandum «anlaşılmazlar dizisi»nın işiline tali diktı.

Su maddelere bakın:

1 — Öğretmen yetiştişen vüktük okullar, Amerikan sistemine göre «mütekâmlı ve ileri» eğitimsistemine sokulmalıdır

2 — Bu okullarda Amerikan metodları uygulanmalıdır.

3 — Amerikanlı milişavıcker öncülli işlerin başında bulunmalıdır

4 — Amerika'da eğitilen goren Türk Eğitimcileri, projelerde gösterilen yerlere Amerikanlı milişavıcker tavyisielerine göre tayin edilmelidir.

5 — Yardım alınarak yapılan bina

ve tesisler Amerika'hınas taysiye üzerine göre yapılmalıdır.»

Oyle sanıyoruz ki, bu maddeler en iyi niyetli «Amerikan hayranları bile şirpetecek, uzun uzun düşündürecetir. Yardımı ke.me tehdidiyle verilen memorandum «Türkiye Cumhuriyetinin bükümranlı haklarını flâl ediliği ortada, sorumluların ligiliye gerekten yanıt vereceğini umuyoruz. Biz işin eğitsel yan usunda duracağız.

Daha önce Batı Almanya eğitim sistemini «Amerikanlaştırma» içinde çalışan, sora da yurdumuz da aynı işe görevlendirildiği bildirilen Bay William Wirinikle ile, Amerikan eğitim sistemine körükörüğine hayranlık besliyenler bazı gerçekleri hatırlatacağız.

1 — Bir topluğun, bir başka topluğun kendi koşullarına göre geliştirildiği «eğitim sistemi» kabule zorluk, bilime, demokratik anlayasa, insan haklarına aykırıdır. Yukarıda memorandumun edası istemez. Andre Siegfried'in Amerika hakkındaki su yargısını hatırlatmakta: «Onlarda topluğun tarihi istihrazi, iti barlı, aranan bir meşlek haline getirilmiş olduğunu. «Çok yüksək ve leri seviyede bir eğitim ve eğitim uygulaması yapıldığın, öğretmeye katılanların büyük bir toplam teskil ettigini» savıryor ve söyle bitiriyor. «Devlet, Bilimler Akademisiinin sadıam kafalar testisizme konusundaki çahşmalrı bugüne dekin bildiğimiz ölçüler düşündü desteklemektedir. (Pazar Postası)

Avadan
Tonguç

Son bir de William Wirinikle'in bizi kabule zorladığı bir çoklannanın körükörüğine bayram kesildiği «mütekâmlı ve ieri» eğitim sistemi hakkında Chicago Üniversitesi eski Rektörü M. Hatchin'sin «Look» dergisinde çıkan yazısına bakın: (M. Hatchin halen Ford Foundation kültür işterileyi gönüllerin belli başlılarından.)

«Bugün Birleşik Amerikanın birçok yerinde eğitim imkânları çıkmıştır. Çünkü, serbest arastırma ve tartışma imkânı kalmamıştır...» «Milli Eğitim Kurulu Birleşik Amerikanın bütün bölgelerindeki en azından 522 okul sisteminin (III) incelemi, bugünlük Amerikan öğretmenlerin汰士una olabilecek mes'elclere karışı kayıtsız kaldığınıza şaptanır.

«İstiklalimizi kaybetmek istemiyoruz, efendiler» denildi.
Fakat ayak diredi efendiler:
«Mandanın, istiklali ihlâl etmeliyeceği muhakkak ikinci dediler,
«Her halde bir müzahereye muhtacız diyorum ben», dediler,
«Hem zaten» dediler,
«Birbirine mâni seyler değıldir istiklal ile manda.

Ve esasen» dediler,
«Müstakil kalamayız böyle bir zamanda.»
toprak çorak,
borcumuz 500 milyon,
varıdat ise 15 milyon ancak,
eve Allah muhafaza buyursun,
İzmir kalsa Yunanistan'da
ve harbetsek,

düşmanımız vapurla asker getirir.»
«Biz Erzurumdan hangi şimendiferle nakliyat yapabiliyoruz?»
«Mandayı kabul etmeliyiz hemen» dediler.

Onlar dretnot yapıyor,
biz yelkenli bir gemi yapamıyoruz.
«Hem İstanbul'daki Amerikan dostlarımız;
«Mandamız korkunç değildir,
diyorlar,
«Cemiyeti Akvam nizamnamesine dahildir,
diyorlar».

Ve böylece bin dereden su getirdi İstanbul'dan gelen zevat.
Sivas mandayı kabul etmedi fakat,
«Hey gidi deli gönlüm,
dedi,
«Akıllı, umutlu, sabırlı deli gönlüm,
Ya istiklal, ya ölüm!» dedi.

ÜSTA

Nâzım Hikmet

'BASIN İLAN KURUMU'

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

Istanbul

Telefon: 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi: BASIN KURUMU

SÜBELER

İstanbul

Ankara

İzmir

Adana

Bursa

Diyarbakır

Erzurum

Eskişehir

Konya

Zonguldak

A.B.D.

Almanya (Federal)

Almanya

Avustralya

Australya

Belçika

Bulgaristan

Cekoslovakya

Danimarka

França

Hollanda

İngiltere

İspanya

İsrail

İsveç

İsviçre

İtalya

Japonya

Türkmen

Maceristan

Norvec

Pakistan

Polonya

Portekiz

Romania

Yugoslavya

Yunanistan

Yaşar Kemal ve Akçasazın Ağaları

Nimet Arzik

Amma çatırtıtsız çatırtıtsız bir devir yaşıyoruz haaa..

Büyük skandallar çatırtıtsız geçiriliyor. Büyük suistimaler meydana çıkıyor, eger suçlusu gafet etmeyeip de susarsa, gene çatırtıtsız geçiriliyor. Büyük hamakat hataları, gene çatırtıtsız geçiriliyor. Büyük eser, gene çatırtıtsızlığın gümüne gidiyor, Yaşar Kemal'in, Milliyet Gazetesi'nin «ters» bir sayfasında bölüm pörçük çıkan son roman: «Akçasazın Ağaları» gibi...

Gazeteleri, dergileri, susamış susamış karıştırıyorum, hakkında tek bir kelime tek bir cümle tek bir değerlendirmeye投降madan..

Halbuki Akçasazın Ağalarının kendisi de önemli, yazının eseri içindeki yeri de önemli, Türk romanlığı tarahinde yeri de önemli, Türk edebiyatında yeri de önemli, dünya roman türünün içinde yeri de önemli.

Yalnız bizde, gerçek anlamda henüz yayinevi bulunmadığı gibi, gerçek anlamda kritike de yeni yeni ekten püftən rastlanmağa başlandı. Yoksa kitap kritikleri, sosome haberlerindeki «zarif bayan» tarişlerinden ileri gitmiyor: «Çok güzel, çok çırkin, çok ilginç, çok sarıcı» v.b.

Akçasazın Ağaları, Yaşar Kemal'in son romanı. Bölük pörçük, Milliyetin ters bir sayfasında çıktı. Yakında kitap halinde göriliyor bayilerde. Uç veya besbin satılırsa, dünyanın sonu gelmiş sanırız.. Uç veya beş bin, bir büyük eser için deffil, orta bir eser için deffil, ufak bir «zirvahı» için bile gülünç bir rakkam! N'apacaksın?

Bir taraftan okuyucu kütlesini yetişirmeseyen, bir taraftan yaza n'beslemeseyen n'apacaksın? İstediğin kadar «kültürtür» söyleyilericek, kılıç cekerecileri. Sok o kılıç kılıfına. Onunla hayatı dökmeye dekmez, kral Herode'un denizleri kamçılatrı gidi... Mesihur plânlamanın kültür hanesinin karşısındaki rakam, sıfır olursa,

gerisini düşünmeye lizum yok zaten!.. Fransızların deyişimle, son «en queue de poison» (uyduruk), bitmesine rağmen Akçasazın Ağaları büyük bir eser. Fikir var içinde, duygusal var içinde, kimlik kimlik hayat var içinde, dileklerde deinen inceleme var içinde. Tarihi var, orijinalite var, usul ve usul var içinde..

Yazarın eserinde önemli bir dönen Akçasazın Ağaları... Yazar, ilk defa psikolojik bir dengeye ve «edebî» bir dengeye ulaşmış bu eserle. Ve, bundan sonra vereceği eserin müjdecisi bu roman... Uç başı mâmur çinkü, gelecektekiin dört başı mâmur olacak herhalde.

«İnce Memed», bir şafak eseriydi. Sarımlı, sıcak, çok hissedilmiş ve fazla çabuk yazılmış, kanyon, istidat dolu ve sıkı bir şafak eseri. Bu Akçasazın Ağaları, «Öğleye yakın» bir eser...

Psikolojik takımdan, yazar, sınıf dizi gerçektirmalarından, melodramatik ağlamaklıklardan çıkışmış artık. Artık terazinin bir kefesi yıldızlıarda, bir kefesi yerin dibinde değil. Ağa tipi eserinde, dört başı mâmur berbatıhalk tipi dört başı mâmur «pirüpâk» değil... Hepsi, hepsi etten korkutmuş insan...

Hümanizmaya doğru bir kapı zorlanması var bu kitapta.. Roman türümüzde bu merhaleye ulaşmış.

Konu

Ayaklarının dibinde «senin dünyani» diye gelenegin beynine kaktığı dünyyanın çatırdadığını hissedin, ve kişiliğini bu çatırdıda, bın bir kuklamları arasında, tam tûm sakınan, feodalite'nin temsilcisini bir gerçek kişizden, yanı batan bir dünyyanın hikâyeleri.

Bu arada da doğan bir dünya var. Bu doğan dünyada, büyük feodalın, gerçek efendinin yerine, cılız, haris, soyusuz tıredilerin geçmesi. Sonuç iç açı da değil. Ya-

şte «mükemmeli ve ileri» Amerikan eğitim sisteminin durumu bu, İnsan Hakları Evrensel Bildirişinin yürürlüğe bulunduğu bir çağda Amerikan okullarının zenclere karşı sürdürükleri yüzükartıcı tutum da ayrı konu...

3 — Bay William Wrinckle ve onun gibi düşünenlere bir de sunu hatırlatmak gereklidir:

Eğitibilimci, çağımızda üç büyük eğitkenin yetişliğini kabul ediyor: Amerika'da John Dewey, Avrupa'da Kerchensteiner, Asya'dan Tonguç.

Tonguç, Wrinckle'in «Eğitim sisteminin» Amerika'na ıslahatına katıldığı ülkedendir. Geliştiği sisteme: «Geri kalımsızlıkların özgürük içinde kalkınmalarını sağlamaya çalışır» olma değerine görülüdü için UNESCO'ca bu durumda bulunan ülkelerde ödüllendirilmiştir. Bilimsel görüş sahibi Amerika'lı uzmanlar da bu görülebilir.

«Hiçbir memlekette bugün bilimci kadar eğitime ihtiyaç yoktur» (Yeni Ufuklar, Mayıs 1957 say 44 (60) Sf. 937).

Ve nihayet yazar şöyle haykırmaktadır:

«Eğer bu memlekette sahiden eğitim istiyorsak öğretmenlere geçimlerini sağlayacak bir maaş vermemeliyiz, toplum içindeki önemlerin belirten bir mevkî onlara ödev ve mesleklerinin gereklilikleri özgürlüğü sağlamalıyız.

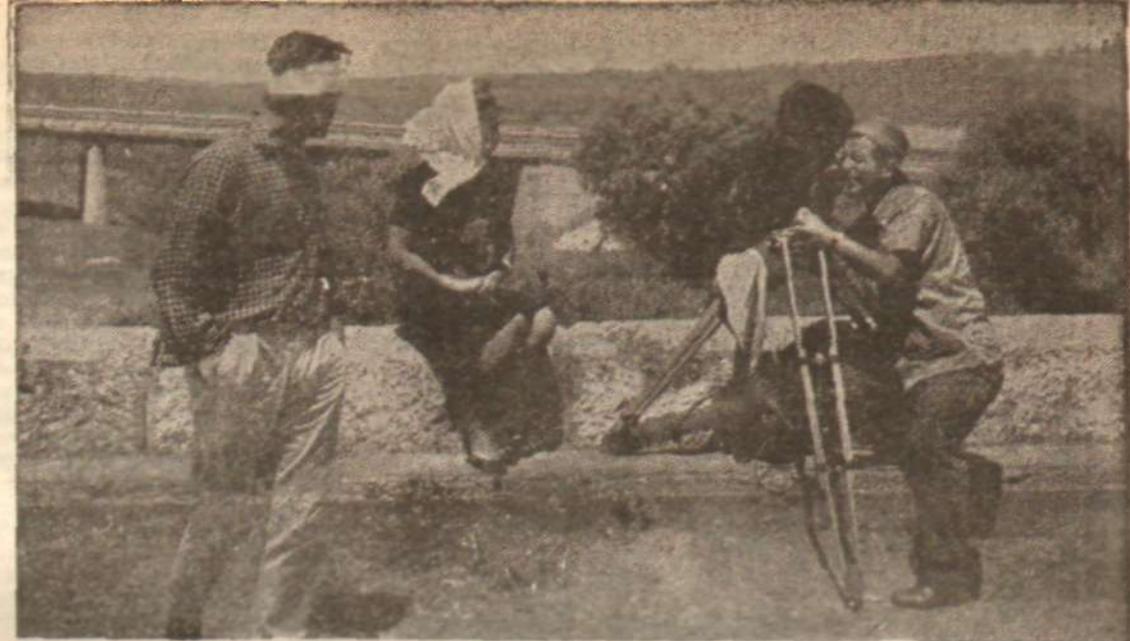
«Hiçbir memlekette bugün bilimci kadar eğitime ihtiyaç yoktur» (Yeni Ufuklar, Mayıs 1957 say 44 (60) Sf. 937).

Bir örnek daha verelim: «İlimin Kaleleri» adlı kitabında James B. Conant çekingen bir dille nüfusun artışı karşısında yetersizleşen «eğitim sisteminin düzeltici çareler» öne sürüdükten sonra sözlerini söyle bağışır:

«Birçok bölgelerde devletin tekilenen okulların feci durumları o derece bilinen birşeydir ki, burada bu noktann önem ve müsaceciyeti hususunda bir şey ilâve etmemeyi lízumsuz buluyoruz. Okullarımızın anf gelişmesinin doğrudu ihtiyaçları karşıyalıbmak maksadı ile ve ortaokullarımız için öğretmen alıp yetirtirme problemi daha değişik ve cazip bir yönden ele alınmalıdır.»

Bu durumda gerçek dostlara ve temsilcilerine düşen geri akımlarla işbirliği etmek verine ulusun geliştirdiği millî mütekâmil ve lieyi eğitim sisteminin geniş çapta uygulanmasına yardımcı olmak değil midir...

Bu durumda gerçek dostlara ve temsilcilerine düşen geri akımlarla işbirliği etmek verine ulusun geliştirdiği millî mütekâmil ve lieyi eğitim sisteminin geniş çapta uygulanmasına yardımcı olmak değil midir?

Metin Erksan, «Suçlular Aramızda»nın çekiminde çalışırken
Boşa giden ustalık

Evet, suçlular aramızda

Rekin TEKSOY

Suçlular Aramızda: Senaryo Yazarı ve Yönetmen: Metin Erksan Alıcı Yönetmen: Mengü Yeşin Oynayanlar: Belgin Doruk, Tamer Yiğit, Ekrem Bora, Leylâ Sayar, Atif Kaptan v.b. Yapım: Birel Film.

Istanbul kiyılarda Orson Welles'in «Yurttaş Kane» indeki Xanadu şatosunu hatırlatan bir villa. İçti sahibinin duvar boyu resimleri ve pahalı eşyalarla süslü. Villanın sahibi Karadenizli bir Hacıağaoğlu. Hacıağaoğlu, bütün hacıagalar gibi ise sıfırından başlamış. Para para çekmiş. Günün birinde büyük bir armatör olmuş. Vehbi Koç gibi o da bir yaştan sonra işini yönetimini oğluna bırakmaya karar vermiş. Hacıağaoğlu, Menderes'in hatırlatılan bir yioni var. Muhalafete karşı hoşgörüsüz yok. İş arkadaşlarına «emuhalefet istemem» diyor, ikide birde. Hacıağaoğlu evli. Evli olmasının sebebi de metresinin olmasının engel değil. Tuhaftı

zevkleri var hacıağaoğlunun. Orneğin metresinin çapak yüciduduna binalıklarla örtüyor. Toplantı masasının üstünde daima bir kurukafa bulunmaktadır. Sekreterini toplantı masasının üstünde çırpatıp, kurukafayı kazan ayaklarının arasına yerleştirildikten sonra baldırlarını emiyor. Zaten genellikle kadınların bacaklarından hoşlanıyor. Hacıağaoğlunun metresinin özellikle evin içinde killot ve sıltıye dolaşması. Yere bağıda kurup, oyuncak ayıza bacaklarını arasında göbeğine doğru sürtmek. Hacıağaoğlu ile ilişkisini temsil paraya dayamıyor. Cinsel isteklerini, kendisi gibi killotla dolaşma alışkanlığında olan bir zenci delikanlı ile gideriyor. Hacıağaoğlunun karısı zengin keba arayan orta halli alle kızlarından,

zarın amacı da bu değil. Fakat konu bir bakımından yazarı aşırıyor.

Konu acılı, konu yarah, konu kılışılık, doğan dünya gibi...

Sahıflar

İki tip arasında dönüyor batırı doğan dünya... Gerçek feodal ve kitabın en sempatik kişi, evet Yaşar Kemal'in kitabı, Dervîş ağa ve aşıklarını, soyusuzluklarını, itibarsızlıklarını, katılen unutamayacak sefaletin sansı çocuğu Mahir bey, yeni doğan dünyamın inanmamışlıklarını temsilci...

Tabii yazar, Mahir'lerin de yok olacağını hiss ediyor ve sonunda halkın, halka, halktan v.b... Fakat yarattı bir kanat cirpmaya benzeyen Yaşar Kemal'in bu hali: Zihni fazla berrak...

Feodallığın, iyi kötü özelliklerini psikolojisinde birleştiriyor acı kaderinden kaçamayan Dervîş, ciddive «lamadı» oyuncuları ciddi ciddi oynamaya mecbur olan Dervîş be... Kaderin elinde bir çop olduğunu bilen Dervîş bey.

Sahıfların analizi inceline, sıvrisine, derinleme gidiyor. İlk, çocuklu, duygusuna, geleneğine, etine kör körne mözölp. Dervîş bevin büyütmesi Yesuf'un ele alınmasından tütün parşömen gibi sararmış. Dervîş beye kan dâvâsi giden Mustafa Akvolu ajanın eyle almasına kadar.

Yaşar Kemal bu kitabında, bir yazar olarak, bir insan olarak kazançlısı en güç şeyi kazanmış.

«INSAF» kazanmış!

Kanâğıt hanı unluenkendir, «han» Ince Memedî yazmaz olsayıdı diye düşündüğüm olmustur. Onu Ince Memed, üne ulaşmıştır ama, gölgelerine de almıştır, hâlâ Ince Memed'in yazarıdır o, halka ca, çok daha kuvvetli eserler veribile, ki veriyor, ki verecektir.

Hay su angajmanları

Duygu angajmanı olsun, fikir angajmanı olsun, hay su angajmanı. İnsan bazen bir randevu verdigine bille üzülmüyor, o dakkı ıçın «tam serbest» ortadan kalk-

yor diye.. Yazar, kendisi kendinin elinde olmalı her an, tam bir tûm olarak Büyük yazar heye, hep öyle olmalı. Her eserinde ille ve ille bir inanç savunması yapmayı kendini mecbur saymamalı değil mi?

Kitabın sonu... Yazık sonuna.. Kitabın sonunda işte Yaşar Kemal, böyle bir angajmanı birden bire hatırlar Dervîş beyi. O ağır, o içini yalnız kendi bilir Dervîş beyi, yine bir dünyaya adapte ettirerek, halka nutuklar, hem de «liberte,平等, fraternité» gibi nutuklar atırmaya kadar gidiyor. Hey ismine yaşasını.. Halbuki, o balık kuyruğuna sona kadar, Ak-

casazın Ağaları adlı eser büyüktil: Sınırlanılmamıştı büyülüğünde, «önceki» angajmanlarla. Yalnız sanatkârındı. Birdenbire sanatkârın «ideolog» tarafı ürperryor, ve son üç dört sayfada, üşümüş üstüne yorgarı çekercesine, fakir Dervîş beyi «liberte, 平等, fraternité» diye çağrıtorı

İyi ki bu yersiz «çiftliği» yalnız son sayfalarda. Çıkarılabilir. Yaşar Kemal çıkarımasın atına. Yerisliğinde de içtendir çunki. Amma ben bu kitabı çevireceğim Fransızca. Çıktıracığım da sonunu. Yazarın misaadesi mi?.. Alımıyaçım. Bakın kocca Rusya'nın bile müsaade falan istedigi

31 Ekim 1964

Suç kanıtı karanfiller beyazdı
Saveci söyledi yazıcı yazdı

Kanlı bir gömlek değildi

Tüfek tabanca birçak

Karanfiller

Karanfiller hem de beşaz

Alındılar durdular yerder

Açık alandan güvenesten

Evlerin bulutların öünden

Yakalandı götürüldüler

Kırk karanfiller kırkı da

Uçuğu gitti

Aydınlık düşleri toprak saksıların

Yağmur sonlarının sevineci

Yazlardan inen sıçak

Sorguda duruşmada

Karanfiller hem de beyaz

Kırk karanfiller kırkı da beyaz

Arif DAMAR

Kocasıyla parası için evlenmiş. Onun da kocası, la ilişkisinin temeli para. Bu kişilerin karşısında bir gecekondu mahallesinin delikanlısı var. Mayıs kötü değil ama hırsızlara erkekkilik ediyor her nedense.

Suçlular Aramızdanın kişileri bunlar.

Filim, hırsızla erkekenin hırcığının villasına girdi, hırcığının gelinine hediye etmiş olduğu, üçyüzelli lira değerindeki bir kolyeyi calmaları ile başlıyor. Bu sırada hırcığa, eşine dostuna bir yemek vermekle hem başarısının sırlarını açıklamakta, hem de işlerinin yönetimini artık oğluna bırakıktan bıldırmaktadır. Hırcığa, oğlu ve gelini ziyaften çok villa yoldaşlarında kolyeyin çalmış olduğunu farkederler. Kolyeyi çalan hırsızla erkeke mîcîveri paraya çevirmek isteyince hiç beklemedikleri bir olayla karşılaşırlar. Kolye takılı bir kolyedir. Hic bir degeri yoktur. Çok bozulurlar buna. Hırcığa gillere telefon ederler. Hırcığa golu ile konuşurlar. Hırcığının gelinine sahte kolye hediye etmiş olduğunu herkese duyuracaklarını söyleyler. Hırcığa golu durumunu açıklamamış için para teklif eder adamlara. Kolyeyi kırk bin lira karşılığında geri alımı karar verir. Babasına koşar hemen Aile şerefini kurtarmak için hırsızlara para verilmesi gereğini söyler. Elli bin lira ister. Kolye sahibi olsaydı üçyüzelli bin lira zarar edecektim diye düşündür hırcığa bu teklifi ellî bin liraya savuşturduğu için memnundur. Elli bin lirahik bir çekizimler hırcığa ver. Fakat parayı vermez. Tabancasını çok hırcızı öldürür. Kolyeyi alıp kaçar. Hırcızın cenazesi arabaya kaldırılır. Cenazede kimse bulunmaz. De Sica'nın Milano Mucizesi'nde olduğu gibi, arabayı sadece erkeke izler yaya olarak. Hırcızın ölümü illesini perisan etmiştir. Erkeke ölen arkadaşının geride kalan çoluk çocuğunun derdine bir çare bulmak amacıyla hırcığa gider. Kendini tamam, yardım ister. Aksi halde gerçeği açıklayacaktır, cinayeti polise bildireceğini söyler. Hırcığa golu ile tehdide kalkı asmasın. Polise vereceği ifadeye hırcızı kendisini öldürdüğünü söyleyebileceğini hatırlatır. Hırcığa golu yola getiremeyecek erkeke bunun üzerine hırcızın hırcızları anlatır. Sonra geçindiklere gidiip hırcızın illesini bular. Bin lira verir kendilerine.

Hırcığa golu kolyeyi metresine hediye etmiş-

tir. Bir gece karısıyla striptiz seyretmeye giderler. Metresi de oraya gelir bir başka erkekle. Karısı kolyeyi görür ve tanır. Kocasının metresi ile ilişkisini tesbit için erkekeyi kocasını takiple görevlendirler. Hırcığa golu izlemek görevi erkeke ile «hanımfendi» arasında belirsiz bir yaklaşma başlar. Otomobile Belgrat Ormanlarına girmeye gitmekleri bir gün araba devrilir. Erkeke yaranır. «Hanımfendimiz» güzelliği bozulmasın diye ona bir şey olmaz. Otomobil kazası hırcığa goluun karısının bir başka erkekle ilişkisi öğrenmesini mümkün kılar. Ote yandan metresinin evinde, metresinin kasasını karıştırıken zencileye karşılaşır. Metresi de kolyeyi satmak istemis, fakat sahte olduğunu öğrenmiştir. Hırcığa golu erkekeyi ortadan kaldırımıya karar verir. Kaptanlarından birini bu işe görevlendirir. Kaptana karısının erkeke ile sevgitini söyleyir. Patronunun namusunu temizlemek görevini yüklenen kaptan, erkeke ile boğusun bir süre. Erkeke ölüremez. Tersine ondan patronun ne mal olduğunu öğrenir. Bunun üzerine hırcığa golu bakır zırkı ile kaptanı öldürüp cesedini denize atar. Hırcığa golu gemilerinden birinde bir balo düzenler. Balo yaşı adam kıyafetyle gelmeleri gerekmektedir çağrınlardır. «Hanımfendile» sent iren kılıçında dolanır erkeke, hırcığa goluun karısını baloda öldüreceğini sezmiştir. O da bakır adam kıyafetyle baloya gidi sevgilisini korumaya karar verir. Mayolu kadınlarla, bahadırmış kolye Yalı erkeklerin geldiği baloda, bir ara erkeke ile hırcığa golu boğusularken hırcığa goluun metresi çakır ortaya. Elinde kolye vardır. Konuklara sevgilisini karıştırığı hırcızın hakkında bilgi verir. Bunları öğrenen konuklar kavga yerine koşarlar. Hırcığa golu konuklara döner: «Evet ben suçluyum» der. «Beni içinde bulunduğum şartlar suçlu kıldı der. «Bana ceza verebilecek adam daha diniyaya gelmemiştir. Kendi cezamı da olsa olsa kendim veririm» der. Geminin ambarına atılıyarak intihar eder. Polis motoru erkeke ile «hanımfendi» yi götürür, «Aci Hayata olduğu gibi erkeke ile «hanımfendi» nia elle rıberrine kenetlenir.

Berlin Film Festivali «Altın Ay» armagânını kazanan «Susuz Yaz» in yönetmeni Metin Erksan, bu hikâyeyi şimdîye kadar çevirmiş olduğu bütün filmleri geride bırakan kusursuz bir anlatımla, titiz bir çalışma ile ve yer yer çok başarılı görüntüleriyle canlandırmış.

ki elâlem Moskvalara taşındı, harici siyasetimizle beraber de Nâzim Hikmet tekrar hatırlanır. Ondan başka büyük yazar yok mu... O var, anladık! Aziz Nesinler yok mu... Yaşar Kemaller yok mu... Fazıl Hüsnü Dağlarca yok mu...?

SİNEMA AGALARI TELAŞTA..

Nihat Özön

Büyük tasarı

Baykam tasarısı, bir haksıma kendiniarpa ambarında gören açı tavşanı rüyanı; böyle olmanın da tabii, çıkışlı Baykam tasarı, yepen yepenlerin zarafetini, yepen yepenlerin gözlerini hizmetlerdir. Vergi müsüfeti, kredili, yerli filmleri sinemalarda zorla oynatıcı, sansürde pek ilgilenmeyen, kaliteli film diye birşey gözetmeyen, bugünkü içler acısı durumu silüdüren, üstelik seyirciyi sönürlüme yarışına devleti de yardımcı kılan, kısacısı yapım ekim kaba çıkarlarından başka birşey gözetmeyen bir tasarıdır. «Birinci Sinema Danışma Kurulu Toplantısı» nda yapımı B. Nûzhet Bîrsel'in «Bu kanunu Türk Film Prodüktörleri Cemiyeti Suphi Baykam'a beraber hazırladı ve o şekilde Meclise呈示 ettiirildi», yapımı B. Hulki Saner'in daha açık olarak «Baykam tasarısını bizler, prodüktörler hazırladık ve o mebusun eline verdi» diye bahsettiler bu tasarı-

Büyük ittifak

Bütün bu olaylardan sonra yapımcılar Baykam tasarısının «farkına varılmak» üzere Meclis'ten gebilmesi umuduyla fazla giriştiler. Fakat bu sessizlik Turizm ve Tarihi Bakanlığın, yeni bir tasarıya dayanak sağlamak üzere alınması beklenen «kaliteye prim» sloganı başlangıçta hazırlanın tasarıya epey teşeffuatlı bir şekilde girmesine rağmen Meclis'e gideceye kadar kuşa gevrilip yoku var arası anlaşılmaz bir hale gelmiş» diye yanın yönetmenin daha sonra bu tasarıyı hazırlayanların sözçülüğüne tizer'e akyordu.

Büyük parola

«Birinci Türk Sinema Şurasının ilk oturumuna, sinema yazarları bu toplantıdan atılmadığı takdirde, çekilmek öncə kararlaştırılmıştır. Şura toplantılarından sonra «Türk filmciliği baltalanıyor, binerke işçi ağızta kalacak» baygarasını koparanların (gerçekten bunların Türk sinemasını zerre kadar düşündükleri yoktur, kötü film yapma şartları ağırlaştı) takdirde yerli film yapımı burakıp yabancı film getiriciliğine bırakacaklarını söyleyenler ile Türk sinema endüstrisi üzerinde «titriyent» aynı kimselerdir. Meclis karma komisyonunda Baykam tasarısi varken yeni tasarıya «Nizum var?» şeklinde telgraflar yağdırılanın nüeti akyordur. Bugünkü seyirciye sönürlme düzene sırup gitsin, hattâ devlet de bu sönürlmeye yardımcı olsun.

Bundan dolayı parolarları da sudur: Ya şimdiki çengel kanunu, ya da bizim hazırladığımız kanunu başkan değil.

acan sinema ağaları asılonda hic de şaşırıcı olmaması gereken itiraflarda bulunmuşlardır. Buna göre, hazırladıkları kanun tasarımına Türk sinemasını ve filmciliğini kalkındırmaya kanun adını verenler, Türk filmciliğinin kalınmasına asılonda boş vermektedirler, varsa yoksa kendi çakarları gözlemedekidirler. Kanunun asıl hedefi, yabancı filmlerin yurdaki sokuluşunun kısıtlanması, sinemaların her yıl beli sayıda yerli film oynatmağa mecbur edilimeleridir (nitikim tasarıda her yıl sinemalarda en az 8 Türk film göstermek mecburiyeti konmuştur).

Yapımcılar, asıl amaçlarının İstanbul'daki birinci vizyon sinemaları olduğunu da giymemişlerdir. Yani Beyoğlu'nun on kadar birinci vizyon sinemasi her yıl en az 8 yerli film gösterereklerdir ki, bu sağa yukarı her yıl 80 Türk filmimin, yanı yıllık yapının yarıdan fazlasının seyirciye zorda seyrettilmesi demektir. Sinema yazarları, yapımı lîy film'e yöneliklik için kademe bir rüsum düzeni koyup lîy yerli filmi kötü yerli filme karşı korumaktan söz açıca bütün yapımcılar ayak almışlar «Olmaz söyle sei! Sizin o kötû dodiginiz filmler sayesinde bârlarca alle geçiniyor! Bu heriflerin maksadı Türk filmiğini sabote etmek» diye çağrışmaya başlamışlardır. Bütün Türk sinemasını ilgilendiren bir tasarı görüşüllüklerin yalnız yapımcıların değil, yönetmenlerin, sendikalaların, salon sahiplerinin, film getiricilerinin, oyuncuların da bulunması gerektiğini söyleyen yazarlar karşı yapımcıların cevabı su olmuştur: «Hem heriflerin çarkları baltalayacağız, hem de onları haklarında idam kararı verilen seyirci olmağa mi çağıracağız?».

Büyük düşman

Sinema yazarları, özellikle bu toplantıdan sonra, yabancı film getiricileriyle birlikte en büyük düşman olarak lââm edilmişlerdir. Hattâ Baykam tasarıının kanunlaşması sansa azalınca yapımcılar 1964 başında yaptıkları bir toplantıda bunu resmen açıklamışlardır. Fakat ondan önce yapılan iki teşebbüs daha var ki, sinema piyasasını tutanların ne zihniyette olduklarına ağız vurma bârakından bellirtilmesi gerer: Yapımcılar, sinema yazarları, kendi çağrıldıkları toplantıdan kovmakla birlikte, kendilerine «çok etkili» bir başka silâhi kullanmaktadır geri durmamışlar. Baykam tasarıının redaktörlerinden biri hemen su maddeyi kaleme almıştır: «O senenin sezon en lîy lîk film eleştiriçisine de 20.000 lirayı geçmeyen teşvik primi veriliyor.» Bu gülünç «sus payı»nın tabiidir ki, bir etkisi olmamış. Baykam tasarısun konusunda sert yazıların çıkması önle nememiştir. Geçen yılın sonunda bir senaryo yarışması açılmış, sinema yazarlarının bu senaryo yarışmasında «dürücü karşılığı»nda seçicilik yapmağa çağrılmaları ikinci teşebbüstür.

Büyük ittifak

Bütün bu olaylardan sonra yapımcılar Baykam tasarısının «farkına varılmak» üzere Meclis'ten gebilmesi umuduyla fazla giriştiler. Fakat bu sessizlik Turizm ve Tarihi Bakanlığın, yeni bir tasarıya dayanak sağlamak üzere alınması beklenen «kaliteye prim» sloganı başlangıçta hazırlanın tasarıya epey teşeffuatlı bir şekilde girmesine rağmen Meclis'e gideceye kadar kuşa gevrilip yoku var arası anlaşılmaz bir hale gelmiş» diye yanın yönetmenin daha sonra bu tasarıyı hazırlayanların sözçülüğüne tizer'e akyordu.

pol. Ve yazar billi ki çeviri, aksine bir çeviri olmayacağı, hanımlı Ince Memed'in gibi...

(Tüm olayı Ince Memed'e bin olaya, kitabın ismini «Ince Memed» olarak. İsmine bille atılmaya fırsat buldu çeviri. «Memed le Memed» demiş... Fransızca bir deyim vardır: «Mince aisse dire...» «Vay canina» demek isten istemez, insan «vay canina Memed» diye düşünüyor. «Memed le frele» denebilirdi. «Memed le frere» denebilirdi. En iyi deyim ya «Ince Memed» diye olabilir gibi bırakmaktır. Indje Memed?)

İste «angaje» (sonu angejeliğe boyanmış) bir eser olmasına, şimdiki yerde uzunluklara, yerde konuklara rağmen lîy bir eser, hattâ büyük bir eser adayı. Gelenek büyük eseri müjdeleyen bir eser. Otsa Doğanın, bu gönüllü eser «dîcen» ve «porte» olmalıdır!

Se kafasını ellerinin arasına atılmış. Namî bir tek yazar, tek bir yazarla bu eserden bahsetmez.

Maçopassan'ın bir romanındaki bir cilme, içime erkenden, kahit kalmaz. «Onbaşı sakacı olduğunu dan bârla emrindeki erler şaka ettilerim»...

Gecen politik derre, başta, bir gecenin, gecenin adamı var. Her mesnedir. Ümmüme Ümmüme ortalarla fîsile fîsileveriliyor ve devri çarçılık kâhyâda.

Sımdı büyük olayına bakın. Sahipsiz, ortalarla farcer gibi konuşuyorlar. Kimse ortaya çıkmıyor onlara, «çatırtsız» geçişsin diye olan olmam.

«Onbaşı sakacı olunca, bârla erler, sakacı olur, hattâ bârla devir. «Onbaşı sakası olunca, bârla erler, hattâ bârla devir şâkâz olur.

Onbaşı çatırtsız olunca...

İyi anıma, bir politikacı değiliz ki! Bir yarım. Neden bu kadar gecetim, neden bu kadar yanık, neden bu kadar tepkisiziz ki? Ni birbirimize karşı?... Neden?

Tek çatırtsız bir kişinin üzerine boyanmış sincik, geçmişen, lîy

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünya olayları geri kalmış ekonomilerin fiksasyonu kalkınmasını ön sahaya getirebilirler. Uyulanacak ekonomik sistem baratlı tartışma konusu olmakta devam edegelmektedir.

Bati'nın ekonomik ve siyasi felsefesi siline bağılarak kalkınmayı hedef tutan memleketlerde, toplumsal ve ekonomik yapının kalkınmayı sadece özel teşebbüs bırakarak gerçekleştirmeye elverişli olmadığına anlaşılmış, bir taraftan da sosyalizme karşı duyan çekinme «karma ekonomi» denilen üçüncü bir yolun seçimiyle sonuçlanmıştır. Gerçekten, geri kalmış memleketler bir «üçüncü blok» olarak dünya sahnesine çakan oylar, ekonomi politikasına da «karma ekonomi» denilen bir üçüncü yolu katmıştır. Ancak, «özel teşebbüs» devlet teşebbüsünün bir arada, kalkınma planındaki hedefleri gerçekleştirmek fizere çalışmalar olarak tanımlanan bu politika, teorik olarak çok cazip görünümle beraber uygulama sahnesinde pek çok anlaşmazlıklarla yol açmaktadır. Kolayca bağlanılan yuvarlak deyimlerden biri haline gelen «karma ekonomi»nin sınırları belirsizdir; diğer bir deyişle, özel teşebbüs bırakılacak veya devlette görülecek faaliyetlerin neler olduğu kesin olarak belirtilememektedir. Kavramda bu müphemlik dolayısıyla ekonomi politikası olarak benimsendiği memleketlerde hem özel teşebbüsler hem de devletçiliği savunulan şüphesini çekmektedir. Bununla beraber, her iki taraf da, karma ekonomiye farklı bir sınır çizmesine rağmen, bu sistemini benimsediğini kabul eder. Özel teşebbüslere göre, her ne kadar çoğu zaman açıkça belirtilmemektedir. Ancak, bir taraftan da (saç salonları, düşünceli körleştireci yazarlar, şahsiyet filmleri gibi) piyasanın kâr gayesinin etkisi altındadır. Bu iki kuvetli etki altında ikilisidir. Gelişmeyi başaracak insan tipinin kendinden doğmasını beklemek bir hayaldır; devlet ister istemez bu tercihlerin yerini yenilerinin almasını hazırlamak zorundadır. Özel teşebbüslü kâr gayesi, taassub, yobazılı koyulaştırıcı yazarlar, şahsiyet teşvik edip ilkel eğlendüren seyahat filmleri ve yazarları, seyahatle beraber sefaleti artıracı saç salonlarını gerektiriyorsa, devlet bu alanları üretici olarak müdahale edip gelişime için gerekli insan tipini yaratmak ortamı hazırlamak zorundadır. Sinema, kitap, boş zamanın geçirileceği yerler gibi, ferdin düşündür yeterliğini hazırlamakta ön planda rol oynayan sahalara devlet müdahale etmesizsin, bunları özel teşebbüs birakıldığından köylü uyandırmayı kolay olmayacağı açıklıdır. Köylü uyandırma dâvâsi ilkokul eğitimi ile ne başlar ne de biter; bundan ötürü, bugün özel teşebbüsün mevcut tercihlerde göre hazırlıktaki kültürsüzük ortamına dayanan tüketim harcamalarını devlet üretici olarak müdahale ile değiştirmek zorundadır. Eğer gelecekteki kuşakların refahını artıracı bir gaye yaratılmamış tercihlerin gelişmesini istiyorsak, bu tercihleri değiştirebilecek bütünsel alanlarda devletin önderlik etmesinin gerekligi ve piyasaya bırakıldığını takdirde de bunun mümkün olmayacağı açıklıdır.

Aynı belirsiz çevrede bir anlaşmazlık yaşatır. Türkiye'nin ekonomi kalkınması bir plâna bağlılığı; Türkiye'de gözle çarpıyor. Dikkat edilirse, memleketimizde de herkes karma ekonomiden yanaşıyor; ne özel teşebbüslere ne de devletçilik tariflis olanlar karma ekonomiye reddetmektedir. Ancak, bir taraftan özel teşebbüslere kendilerine bırakılması gereken üretim faaliyetlerinin kesin olarak belirlenmesi gereği üzerinde dururken, bir taraftan da devletçilikten yararlananlar bunun yeter derecede açıklanmış üzerinde karar etmektedir. Ekonomik sistem olarak «karma ekonomi»nin her tarafa benimsenmesi kadar bu sınır çizimini gereği üzerinde durumması da kavramı bir yuvarlak deyim» olarak tanımlamamızın sebebini açıklamaya yeter sanırız.

Bu yazımızda, özel teşebbüs ve devlet teşebbüsü için geri kalmış bir ekonomide sınır çizmenin imkânsızlığını ve belirtlenen sınırların da kalkınma bakımından yetersizliğini açıklamaya çalışacağız.

SINIR ÇİZILEMEZ

Geri kalmış bir ekonomi, yâğlıbîr kalkınma süresi içine girebilmesi için gerekli toplumsal ve ekonomik yapıdaki değişimleri göz önünde tutarsak, devletin üretim faaliyetine müdahalesına kesin bir sınır çizmenin imkânsızlığı açıkça ortaya çıkar. Aşağıda, önemli bulduğumuz bu değişimlerin mahiyeti ve devletin düşen görevlerin önemi üzerinde kısaca ayrı ayrı duracağız.

a) Toplumsal değerler ve ferdin tercihlerinin değişmesi gereki; Batının zaman içinde adeta «tabii» bir evrim sonucu gerçekleştiği ekonomik gelişmesi süresince devlete böyle bir görev düşmemiştir. Rönesans takiben hâlinizma «rasionalizm» i geliştirdiğinde teknik bilgilerin kültürde verdiği denebilir kültür seviyesinin yükseltmesine yardım etmiş, rasyonel burjuva etik hesapçı bir zihniyetle iç ve dış sömürmeye servis biri kimini sağlayabilmiştir. Ancak, günümüzde Batının gelişmiş memleketlerinde dahi fiyat mekanizmasının ferdin tercihlerini reklâmlarla «piyasa ekonomisi» çerçevesinde kalan mal ve hizmetlere yönelikti; piyasanın ise kâr gayesile güdülmlesi dolayısıyla eğitim, kültür, sağlık gibi temel kamu hizmetlerinin yetersiz kaldığı ileti sürülmektedir. Ferdin tercihlerinin uygarlık seviyesini yükseltmek alanlara yönelik mesleki «kolektif mal ve hizmetler» dediğimiz devlet kesiminin arzedilen ve dolayısıyla devlet kesiminin genişlemesini ge-

Karma ekonomide özel kesim ve devlet kesimi sınırlanır mı?

Doç. Dr. Gülfen Kazgan

1

rekiren mal ve hizmetlerin bollaşmasına bağlıdır.

Ferdin tercih sıralamalarının bir tarafta geleneksel bir hayatı, bir tarafta da piyasanın kâr gayesiyle etkilendiliği geri kalmış memleketlerde ise, devlete düşen görevin gelişmiş memleketlerdeinde çok daha fazla olacağı aşikârdır. Gerek gelir tüketim ve yatırım harcamaları olarak bölünsel gerekebi harcama alanlardan kâr kalmış memleketlerde ise, devlet gelisme için gereki görüldüğü, herhangi bir üretim faaliyetinde üretici durumuna geçmek zorundadır.

KALKINMACI INSAN TIPI

Köyde tüketim harcamaları bir taraftan (çeyiz, düğün, başlık gibi) gelenekler bir taraftan da (saç salonları, düşünceli körleştireci yazarlar, şahsiyet filmleri gibi) piyasanın kâr gayesinin etkisi altındadır. Bu iki kuvetli etki altında ikilisidir. Gelişmeyi başaracak insan tipinin kendinden doğmasını beklemek bir hayaldır; devlet ister istemez bu tercihlerin yerini yenilerinin almasını hazırlamak zorundadır. Özel teşebbüslü kâr gayesi, taassub, yobazılı koyulaştırıcı yazarlar, şahsiyet teşvik edip ilkel eğlendüren seyahat filmleri ve yazarları, seyahatle beraber sefaleti artıracı saç salonlarını gerektiriyorsa, devlet bu alanları üretici olarak müdahale edip gelişime için gerekli insan tipini yaratmak ortamı hazırlamak zorundadır. Sinema, kitap, boş zamanın geçirileceği yerler gibi, ferdin düşündür yeterliğini hazırlamakta ön planda rol oynayan sahalara devlet müdahale etmesizsin, bunları özel teşebbüslü birakıldığından köylü uyandırmayı kolay olmayacağı açıklıdır. Köylü uyandırma dâvâsi ilkokul eğitimi ile ne başlar ne de biter; bundan ötürü, bugün özel teşebbüslü mevcut tercihlerde göre hazırlıktaki kültürsüzük ortamına dayanan tüketim harcamalarını devlet üretici olarak müdahale ile değiştirmek zorundadır. Eğer gelecekteki kuşakların refahını artıracı bir gaye yaratılmamış tercihlerin gelişmesini istiyorsak, bu tercihleri değiştirebilecek bütünsel alanlarda devletin önderlik etmesinin gerekligi ve piyasaya bırakıldığını takdirde de bunun mümkün olmayacağı açıklıdır.

yatırımların yapılması engellmektedir. Bundan başka, kâr gayesiyle özel teşebbüslü yatırım faaliyetinin spekülatif stoklar, meskenler gibi ikâsî gelişmeye yardım etmeyen alanlarda kaldığı hallerde de, devlet gelisme için gereki görüldüğü, herhangi bir üretim faaliyetinde üretici durumuna geçmek zorundadır.

Kâsacâsi, toplumadaki tercihlerin değiştirmesi söz konusu olduğunda özel teşebbüslü devletçiliğe bir sınır çizmek mümkün değildir; çünkü bu gibi hallerde kâr dan gayri bir gaye ile retinde bulunabilecek bir teşekkûl üretici olarak fiyatlar yoluyle, kontrol yetkisine dayanarak kontrol yoluyle piyasanın gelişmeyi köstekleyici tercihler srdüren etkisini bertaraf etmesi gerektir.

OZEL TEKELLERIN ONLENMESI

b) Özel teşebbüslü monopol kârmasının önemi: Geri kalmış memleketlerde iş piyasanın sınırlılık, döviz sıkıntısı dolayısıyla ithal imkânsızlıklar gibi bu ekonomilerin yapısı ile ilgili özellikler kurulan teşebbüslerin monopolculuk durumlardan yararlanmalarını sağlamaktadır. Halkın yüksek fiyatlar yoluyla bu gibi hallerde özel teşebbüslü sağladığı yüksek monopol kârları ise, mîteşebbüslü sınıfın tercihleri dolayısıyla yenî yatırımlara değil, fakat gösterisi için tüketime gitmektedir. Özel teşebbüslü monopol kurmak imkâni yeten bütün hallerde devlet ya üretici olarak özel teşebbüslü yanında ücretimde bulunmak, piyasanın fazla sayıda teşebbüslü kaldırılamayacağı hallerde de tek üretici olmak zorundadır. Devlet monopol kârlarının tekrar yarılma gitgit veya sosyal hizmetler için kullanımının sağlığından tutulunca, halkın 8dediği monopol fiyatının tekrar topluma dönmesi söz konusu demektir. Özel teşebbüslü monopol şartlarından yararlanabildiği bütün faaliyet sahalarında devlet üreticilik görevi dişesegini kabul ederse, yine her iki kesimin faaliyet alanları arasında kesin bir sınır çizmenin imkânsızlığını açıkça ortaya koymaktadır.

maya, gelişmiş bir kapital piyasası bulunmaya geri kalmış memleketlerde büyük çapta yatırımların özel teşebbüslü gerçekleştirilmiş pek beklenmemeyeceği gibi, kurulsa da, yukarıda belirttiğimiz gibi bu çaptaki bir teşebbüslün kolayca monopolculuk duruma geçmesi imkâni mevcuttur. Şurası da bir gerçektir ki, birbirini tamamlayan mahiyeteki yatırımların bir arada yapılarak rizikonun düşmesi ancak karar verme organı tek olduğu takdirde mümkündür.

OZEL TEŞEBBÜSUN YAPMADIKLARI

d) Özel teşebbüslü yapımadığı bütün yatırımları yapmak: sermaye birlikimin yetersizliği, rizikonun yüksekliği yanında gerekli tecrübe ve bilgilişlikten yoksunluğun da geri kalmış memleketlerde özel teşebbüslü ekonomi kalkınması için gerekli uzun vadeli yatırımlardan alakoidüğü bir gerçektir. Bir boşluğu dolduracak tek organ ise topluma devlettir; mes'eleyi «özel teşebbüslü yapımadığı fakat kalkınma için gerekli bütün yatırımları devlet yapacaktır» şeklinde ortaya koymuşuzda, İki kesim arasında bir sınır çizmenin imkânsızlığı daha iyi belirir. Zira, ikâsî kalkınma ekonomideki arz elastikyetinin yükselmesini gerektirir; eğer bunu sağlayacak yatırımları özel teşebbüslü yapmıyorsa, devletin yapması kaçınılmaz bir zorunluktur. Diğer taraftan, özel teşebbüslü bu konuda gerekli görülen yatırımlardan hangisini yapıp hangisini yapmıyacağını da pesevin kesin olarak bilmek mümkün degildir. Coğu hallerde devlet teşebbüslü gerekli piyasa ortamını, gerekli vasıflı elemeni sağlayacak hale geldikten sonra ki, bu işlerin devlet yerine özel teşebbüslü görülmeli gerektiği iddiaları ortaya atılmaktadır. Nitekim, özel teşebbüslü devredilmesi istenilen devlet fabrikaları geçmişte özel teşebbüslü hilek şeklinde rağbet görmenin üretim sahalarını kapsamaktadır. Zaman içinde ve çeşitli imkânların ortaya çıkışmasıyla ilgili olarak özel teşebbüslü ve devlet teşebbüslü faaliyet alanlarının değiştiği bir gerçektir. Ancak, devlet teşebbüslü kâr ederek kapital birlikmini sağlayacak hale geldikten sonra, bunların özel teşebbüslü devrin istemek yerisiz bir istek sayılmalıdır.

Kâsacâsi, ekonomide arz elastikyetinin yükselmesini sağlayacak ve özel teşebbüslü yapımadığı bütün yatırımları devletin yapması zorunlu da her iki kesimin faaliyet alanları arasında kesin bir sınır çizmenin imkânsızlığını açıkça ortaya koymaktadır.

MESLİYETLERİN AZALTILMASI

e) Büyük çaptaki üretim faaliyetinin maliyetleri düşürcü iesirlerinden yarananlamak: günümüzde «kollektif mal ve hizmet» sayilarak Batı memleketlerinde devlet kesimine üretim faaliyetinin bir kısmının bırakılması gereği, büyük çaptaki üretim faaliyetinin (ki buna mal ve hizmetler de dahildir) maliyet masraflarını düşürerek tüketicinin refahını yükseltmek üzerindeki etkisidir. Türkiye gibi geri kalmış bir memlekette ise yalnız ma' üretimi değil, fakat perakende ticaret, ithalat, ihracat, gibi hizmetlerde ilgili sahalarada da küçük teşebbüslü yüksek maliyetlerle çalışmaktadır, üretim kaynaklarının (ısgılı ve sermeyen olmak) kötü bir kullanımına en iyi örneği vermektedir. Maliyetin yükselişinden ötürü de geniş tüketici kitlelerin refah üzerinde menfi bir etkisi olmaktadır.

Özel teşebbüslü elinde sermaye parçalanması dolayısıyla maliyetlerin yükselişliği hallerde ise devletin üretici olarak müdahale, tüketicinin refah üzerindeki etkisi düşündürürse, kaçınılmaz bir zorunluk sayılabilir. Böyle gerekli gerekir. Yine üretim faaliyetleri itibariyle özel ve devlet kesimi arasında kesin bir sınırlama yapmak mümkün değildir; piyasa örgütü maliyetleri yükseltmek yönünde bir eksi yapıyorsa ve bu örgütü değiştirmek kolay değilse devletin herhangi bir sahaya girmesi söz konusu olabilir.

Yukarıda, en önerilerine kısa dengerek, devlet ve özel kesimin faaliyet sınırlarının çizmenin güçlüğüne belirttiğimiz sebeplerden ötürü, kanımsız, böyle bir sınırlama yapma çabaları çok sunulmakta. Her iki taraf için çizilen sınır ne kadar geniş ve diğerine bırakılan alan ne kadar dar olursa olsun, gelişme için gerekli toplumsal ve ekonomik Gelişme zorunlukları göz önünde tutulduğunda, bu sınır belirsizleşmektedir; böyle bir sınır çizmeye istekler ve çabaları bilmeli olmaktadır. Bu tarafların sınırlarının ne kadar geniş ve diğerine bırakılan alan ne kadar dar olursa olsun, gelişme için gerekli toplumsal ve ekonomik Gelişme zorunlukları göz önünde tutulduğunda, bu sınır belirsizleşmektedir; böyle bir sınır çizmeye istekler ve çabaları bilmeli olmaktadır. Uzaktır ve kâsacâsi ilkelere dayanarak yararlanarak savunulmamaktadır. Bu bakımından, «karma ekonomi»yi devlet kesimi ve özel kesimin faaliyet sınırları kesin olarak belirlemek ve her bir kesimin kendisine bırakılan üretim alanlarında faaliyette bulunluğu bir sistem olarak yorumlama, devletin ekonomik gelişmedeki görevini anlamamış olmak demektir.

**YÖN'e Abone olunuz
Abone yazınız**